

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE

ZNANOSTI

KATEDRA ZA BIBLIOTEKARSTVO

Ak. god. 2016./2017.

Diplomski rad

KNJIŽNIČNE USLUGE ZA DJECU PREDŠKOLSKE DOBI

Mentorica : dr. sc. Mihaela Banek Zorica, izv. prof.

Studentica : Paula Mikeli

Zagreb, 2017.

Sadržaj:

Sažetak	3
Abstract	4
Uvod	5
Odjeli za djecu u narodnim knjižnicama	6
Odjeli za djecu i izazovi 21. stoljeća	8
Pedagogija predškolskog uzrasta u knjižnicama	10
Važnost igre.....	10
Kreativnost	12
Razvijanje intelekta	14
Razvijanje znatiželje.....	15
Montessori pedagogija	15
Primjena Montessori pedagogije u narodnim knjižnicama	17
Knjižnične usluge za djeca predškolskog uzrasta koja ne pohađaju vrtić	18
Program predškole za djecu koja nisu pohađala vrtić	19
Prvi razred i velike promjene	20
Djeca predškolske dobi u domovima za (ne)zbrinutu djecu.....	24
Uporaba suvremene tehnologije na odjelima za djecu	25
Tradicionalne i suvremene igračke i edukativna pomagala.....	26
Edukacija roditelja/odgajatelja o uporabi informacijsko-komunikacijske tehnologije	30
Primjeri edukativnih igara	31
Kontinuirane radionice za djecu koja ne pohađaju vrtić i svu ostalu prema željama.....	36
Radionica mali biolozi.....	36
Primjer Montessori radionice u knjižnici	37
Pred istraživanje i primjeri u svrhu anketnog ispitivanja	39
Istraživanje	40
Metodologija i sudionici.....	40
Cilj i pretpostavka istraživanja	41
Rezultati	41
Zaključak istraživanja.....	55
Zaključak	56
Literatura	58
Popis slika	63
Izvori slika.....	63

Sažetak

Na odjelima za djecu pri narodnim knjižnicama, knjižnične su usluge raznovrsne: od ponude tiskane, audiovizualne i elektroničke građe, edukativnih igra, igračaka, računala, raznih oblika informacijsko-komunikacijske tehnologije do provođenja edukativno - kreativnih radionica. Upravo zato što knjižnice nisu nametnute kao obveza, što su slobodan izbor svakog pojedinca koji se za njih odlučuje, one su važan čimbenik u odgoju i obrazovanju bez prisile. Tu svoju prednost knjižnice mogu koristiti te kroz osmišljene programe pomoći djeci i dječjim skupinama u premošćivanju jaza između vrtića/roditeljskog doma i škole. U radu su razmotrene neke od mogućnosti djelovanja knjižnica u osmišljavanju edukativno - kreativnih radionica, u suradnji s vrtićima, školama, udrugama za djecu i svima koji se bave djecom, kroz sve knjižnične resurse te u novije vrijeme i primjenom informacijsko-komunikacijske tehnologije. Vrijednosti takvog djelovanja su višestruke, kako prema korisnicima, odgojno-obrazovnim institucijama te u konačnici društvu sretnijih pojedinaca. Cilj je ukazati na knjižnice kao kompetentne javne ustanove koje upravo organizacijom kvalitetnog provođenja slobodnog vremena svojih korisnika, u ovom slučaju djece, imaju nevjerojatan potencijal u osoblju, resursima i ostvarenim suradnjama s ostalim kompetentnim institucijama.

Budući da je predškolska dob vrlo osjetljiv period u životu djeteta, bez obzira pohađa li dijete vrtić ili dolazi iz roditeljskog/odgajateljskog doma ili pak iz domova za (ne)zbrinutu djecu, knjižnice mogu i trebaju osmišljavati bezbolniji, lakši, prihvatljiviji i radosniji način u tom prijelaznom razdoblju kao i učenicima prvih razreda u prihvaćanju obveza bez stresnih posljedica. U radu se donose rezultati provedenog istraživanja o knjižničnim uslugama za djecu predškolske dobi koja pohađaju i koja ne pohađaju vrtić, djecu u domovima za (ne)zbrinutu djecu te učenike prvih razreda osnovnih škola. Ponuđene su i mogućnosti korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije u kombinaciji s tradicionalnim edukativnim materijalima te Montessori pedagogije u rad sa spomenutom dječjom populacijom.

Ključne riječi : odjeli za djecu, knjižnične usluge za djecu predškolske dobi, informacijsko-komunikacijska tehnologija, Montessori pedagogija

Abstract

Public libraries offer various services at their Children's Departments; from printed, audio-visual and electronic materials, educational games, computers and information and communication technologies to creativity workshops and educational activities. They are not an imposed obligation and are a free choice of an individual which makes them play a significant role in children's upbringing and education. By using this advantage, libraries can help children and groups of children to bridge the gap between kindergarten/family home and school through conceived programmes. In the thesis are observed some of the possibilities of devising educational programmes and creativity workshops organised by libraries in cooperation with kindergartens, schools and all the other children's institutes. That would be carried out through all the resources of the libraries and in recent times, through information and communication technologies. Such approach is multi-valued; not only is it advantageous to the users and educational institutes but also to a society of happier individuals. The aim is to point out libraries as a competent public institutes with an incredible potential of its users, staff, resources and cooperation with other competent institutes due to its qualitative organisation of leisure time.

Whether a child comes from a family home, an orphanage or attends a kindergarten, the preschool age is a very sensitive period of every child's life. On that account, libraries can and should devise easier, more acceptable and more delighted way of accepting responsibilities in their transitory period and without stressful consequences. This thesis shows the results of a conducted study about the resources libraries have for the preschool children: for the ones who attend kindergartens and for the ones who do not attend them, for the children from orphanages and for the children of the first grade of elementary schools. There are also suggested the possibilities of using information and communication technologies in a combination with both traditional materials and Montessori's pedagogy.

Key words: children's department, library services for preschool children, information and communication technologies, Montessori pedagogy

Uvod

Narodne knjižnice i njihovi odjeli za djecu zastupljene su i dragocjene u mnogim lokalnim sredinama u Republici Hrvatskoj te svojim uslugama postaju aktivni sudionici u životu pojedinaca i šire lokalne zajednice. Odjeli za djecu svoje usluge nude bebama i djeci ranije dobi (0-3 godine), djeci predškolske dobi (3-6 godina) te djeci školske dobi (7-13 godina). Ti su prostori posebno opremljeni i prilagođeni dječjim uzrastima s popratnom knjižnom i neknjižnom građom, edukativnim pomagalicama, informacijsko-komunikacijskom tehnologijom, igrama i sl., kako bi djeca kvalitetno i organizirano provodila svoje slobodno vrijeme. Održavanjem edukativno - kreativnih radionica vođenih od knjižničnog osoblja, kao i u suradnji s pedagoško kompetentnim osobama iz institucija i udruga koje se bave djecom te iz škola i vrtića, djeci se omogućuje kvalitetno odrastanje. Knjižnicama je u cilju omogućiti svakom djetetu pravo na igru, učenje kroz zabavu, korištenje različitih medija poput tiskane i elektroničke knjige, raznih oblika informacijsko-komunikacijske tehnologije, tradicionalnih igračaka i igara i sl. Upravo su ti knjižnični odjeli prostori u koji djeca dolaze, sastaju se, okupljaju i druže u svoje slobodno vrijeme te slobodno razvijaju kreativnost, maštu, znatiželju, svoje sposobnosti i vještine korištenjem svih raspoloživih knjižničnih resursa.

Ovim radom, ukazat će se na knjižnične usluge za djecu predškolske dobi s posebnim naglaskom na djecu koja ne pohađaju vrtić te onu koja pohađaju Program predškole. Želi se ukazati na mogućnosti koje knjižnica ima i koja svojim uslugama baš toj populaciji pruža mogućnost socijalizacije, druženja, zajedničkih igara, edukacije u premošćivanju i olakšavanju prijelaza iz svijeta igre i mašte u svijet formalnog obrazovanja. Učenicima prvih razreda osnovnih škola, knjižnica svojim „oslobađajućim“ programima može ublažiti prijelaz iz vrtića/roditeljskog doma u školu. Isto tako usmjerit će se pozornost na suradnju odjela za djecu s domovima za (ne)zbrinutu djecu kojoj će sudjelovanje na edukativno - kreativnim radionicama i korištenje knjižničnih usluga iznimno pomoći u uključivanju u život lokalne zajednice kao i u socijalizaciji s njihovim vršnjacima. Upravo je taj „neutralni“ prostor knjižnice važan čimbenik jer je ona namijenjena svima i svi su u njoj jednako dobrodošli.

Da bi knjižnica ostvarila svoje ciljeve u radu sa spomenutom populacijom, ona se koristi raznim tradicionalnim i suvremenim pomagalicama. U radu će se prikazati važnost ponude, korištenja i kombiniranja tradicionalnih edukativnih pomagala i informacijsko-komunikacijske tehnologije u svrhu obrazovanja djece predškolske dobi i učenika prvih razreda osnovne škole. Zamisao knjižničnog programa u radu s djecom spomenute populacije bazirana je na prvotnoj ideji o primjeni Montessori pedagogije koja je u radu također

prikazana kao jedan od načina uključivanja posebne vrste pedagogije u radu s djecom. Budući da je cjelokupni program Montessori pedagogije uvjetovan kontinuitetom od najranije dobi, stalnim nadzorom Montessori odgajatelja te posebno uređenim prostorom, njegovu je primjenjivost u svakodnevici hrvatskih knjižnica - odjela za djecu teško realizirati. Ipak, moguće je taj program primijeniti barem u nekim segmentima edukativno - kreativnog rada koji zadovoljavaju uvjete spomenute Montessori pedagogije.

Odjeli za djecu u narodnim knjižnicama

Prema IFLA-inom i UNESCO-vom manifestu za narodne knjižnice, „narodna je knjižnica lokalno obavijesno središte, koje svojim korisnicima omogućuje neposredan pristup svim vrstama znanja i obavijesti.“¹ Njene službe se „zasnivaju na jednakosti pristupa svima, bez obzira na dob, rasu, spol, vjeru, nacionalnost, jezik ili društveni položaj.“² Prema IFLA-inim smjernica za narodne knjižnice, one uz informacije na različitim medijima pružaju i niz usluga za pojedine skupine korisnika, od kojih u ovom radu ističemo usluge za djecu. Slijedom navedenog, narodne knjižnice pružaju usluge za djecu unutar knjižnične ustanove u kojoj se odjel za djecu nalazi u sklopu drugih odjela i službi ili u samostalnim prostorima fizičkim odvojenim od matične narodne knjižnice ili ogranka koji na taj način čine ogranak dječje knjižnice (Dječji odjel Stribor (Gradska knjižnica Rijeka), Dječja knjižnica Medveščak (Knjižnica Medveščak - Knjižnice grada Zagreb, Dječja knjižnica Marin Držić - Knjižnice grada Zagreb) i sl.). „Takav se odjel za javnost može zvati i dječjom knjižnicom, iako nije organiziran kao samostalna knjižnica.“³

Djeca su važna skupina korisnika jer se upravo od malena stvaraju navike odlaženja u knjižnicu i korištenja njenih usluga. „Dječji odjel razlikuje se od knjižnice za odrasle u brojnim segmentima: korisnicima, fondovima, opremi i načinu poslovanja. ... (Njegov) cilj je razviti u djece potrebu za knjigom i čitanjem, kreativno i samostalno korištenje svih izvora informacija te kvalitetno i kreativno organiziranje slobodnog vremena. Dječji odjel razvija suradnju s vrtićima i školama, izdavačima knjiga za djecu i mladež, raznovrsnim kulturnim ustanovama (kazalištima, galerijama, muzejima, inozemnim kulturnim centrima) te sa svima koji se praktično i znanstveno bave literaturom za djecu, djecom, njihovim interesima i afinitetima. Za razliku od školske knjižnice, koja je u funkciji odgojno-obrazovnog procesa,

---

¹ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. 2. izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. str. 17

² IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. n. dj., str. 41

³ Upute za poslovanje narodnih knjižnica / uredila Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996. str. 93.

dječja je knjižnica više usmjerena na provođenje slobodnog vremena i razvoj kreativnosti.“⁴ Odjeli za djecu privlače djecu od najranije dobi, ukazuju im na važnost korištenja knjižnice i njenih usluga tijekom cijelog života te tako stvaraju stalne korisnike koji će u knjižnici razvijati svoje sposobnosti, znatiželju za stjecanjem novih znanja i poticati sebe i druge na suradnju s knjižnicom. Oni nude i niz usluga kao što su posuđivanje građe, organiziranje raznih edukativnih radionica za djecu i njihove roditelje/odgajatelje, poput pričaonica, likovnih radionica, književnih susreta, kompjuterskih radionica, tribina, natjecanja, lutkarskih i dramskih radionica i predstava, kvizova znanja, filmskih projekcija i sl. Programi odjela za djecu moraju biti vrlo raznovrsni, a prostor mora uključivati „tiskanu građu (knjige, časopise, stripove, brošure), audiovizualnu i elektroničku građu (CD-e, DVD-e, kasete), igračke, edukativne igre, računala, softvere i pristup Internetu,“⁵ kao i razne suvremene oblike informacijsko-komunikacijske tehnologije. Budući „da se uz knjigu i slikovnicu te igračke, sve češće kao medij za predškolarce uvode i tzv. novi mediji, u posljednje se vrijeme sve više koristi termin multimedija, pre-school corner, dakle multimedijalni kutić za predškolarce.“⁶ Potrebno je da sva građa bude visoke kvalitete, suvremena, primjerena dobi korisnika, objektivno odabrana tako da ne bude povrijeđena niti jedna kultura ili skupina ljudi, vidljiva i dostupna te u skladu sa suvremenim tehnološkim razvojem kako bi se svoj djeci pružilo da budu u korak s vremenom bez obzira na mogućnosti koje imaju kod kuće.

Knjižnica svojim uslugama djeci raznih uzrasta nudi niz aktivnosti koje se razlikuju od onih u vrtiću i školi te im na taj način pruža mogućnost drugačijeg doživljaja određene materije. Ona je prostor u kojem se dijete može kreativno izraziti vođeno svojim interesima te koje će mu pomoći u razvijanju istih. Najfunkcionalniji su posebno za to opremljeni prostori, po mjeri spomenutih dobnih skupina, prepuni veselih boja, adekvatnog namještaja, knjižne i neknjižne građe, prostora za igru, suvremene tehnologije poput računala, tableta, 3D printera i sl.

Knjižničari moraju poznavati dječju psihologiju i pedagogiju, biti informirani o knjižnoj i neknjižnoj građi namijenjenoj djeci i njihovim roditeljima/odgajateljima, održavati razne edukativne radionice, pričaonice, igraonice, promicati čitanje i kreativnost, biti vedre naravi, poduzetni, spremni za novitete te poznavati potrebe određene generacije djece predškolske dobi te u skladu s njima nuditi suvremene proizvode i usluge. Oni također moraju razviti način kako će uopće doprijeti do svojih malih korisnika i njihovih roditelja/odgajatelja budući

---

⁴ Upute za poslovanje narodnih knjižnica / uredila Aleksandra Malnar. n. dj., str. 93.

⁵ Smjernice za knjižnične usluge za djecu. n. dj., str. 9

⁶ Kovač, V. Uloga i mjesto igračke u dječjoj knjižnici. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000. str. 107.

da su djeca predškolske dobi još uvijek nesamostalna za dolazak u knjižnicu. Kompetencije knjižničara sve su veće i zahtjevnije. Praćenje i ovladavanje novim tehnologijama, korištenje i nuđenje informacija na novim medijima, uz nove pedagoške pristupe u ležernom i prirodnom okruženju na odjelima za djecu veliki su izazovi novog doba.

Odjeli za djecu i izazovi 21. stoljeća

Dvadeset i prvo stoljeće obilježeno je brzim razvojem tehnologije (pametni telefoni, tableti) koju današnja djeca već od malena upotrebljavaju i koja ja postala dio njihove svakodnevnice i medij uz pomoću kojeg se zabavljaju i uče. Izazov odjela za djecu 21. stoljeća je kako privući djecu u svoj prostor, zainteresirati ih za njen rad, otkriti njihove potrebe i interese te u skladu s njima pružati još kvalitetnije usluge. Odjeli za djecu upravo raznim suvremenim tehnologijama, proizvodima i uslugama privlače veliki broj djece, nikako ne zanemarujući tradicionalne proizvode i usluge. Uvođenjem informacijsko-komunikacijske tehnologije u prostor knjižnice mijenja se i pedagoški pristup u radu su djecom.

Nuđenjem djeci primjerice tiskane knjige uz elektroničke, djeca dobivaju šire spoznaje o raznovrsnosti medija, primjerice istih sadržaja pa ovisno o svojim sklonostima imaju mogućnost izbora, isključivo prema svojim osobnostima. Upravo ta mogućnost izbora potiče znatiželju, podiže samopoštovanje i razvitak slobodnog pojedinca. Pružajući mogućnost komparacije primjerice tiskane i elektroničke knjige, djeca uz pomoć knjižničara – odgajatelja i sama dolaze do određenih spoznaja prednosti i nedostataka tih različitih medija, kao i razvitka kritičkog razmišljanja. Čitajući tiskanu knjigu, djeca doživljavaju neposredan kontakt s knjigom (slikovnicom) kao fizičkim proizvodom. Time razvijaju taktilna opažanja (doživljaj kvalitete papira), vizualne doživljaje umjetničkih ilustracija, mogućnost listanja, doživljaje mirisa (papira) te se od najranije dobi educiraju o ophođenju s knjigom i kulturom čitanja. Čitajući elektroničku knjigu pomoću e-čitača (Kindle, Nook, iPad...) ili računala, djeca doživljavaju mogućnost podešavanja zaslona (veličine slova, svjetlosti, prilagođavanja veličine i blizine ilustracije), pretraživanja po ključnim riječima, kopiranja i spremanja omiljenih citata, mogućnost individualnog djelovanja na samu knjigu (podcrtavanje, dodavanje komentara i sl.). „Gledajući slikovnicu dijete postavlja pitanja. Dijete uz sliku doživljava živu riječ, slikovnica ga potiče na govornu aktivnost,⁷ neovisno na kojem je ona mediju.

---

⁷ Stevanović, M. Predškolska pedagogija. Rijeka : Andromeda, 2003. str. 163

Osim što odjeli za djecu potiču i promoviraju naviku čitanja, opismenjuju svoje korisnike u radu s različitim medijima te raznim didaktičkim i edukativnim pomagalicama potiču i razvijaju motoričke sposobnosti djece, pomažući im pritom u otkrivanju potencijala i interesa, oni veliku važnost pridodaju i informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji te informacijskoj pismenosti.

„Informacijsko-komunikacijska tehnologija (ili IKT) predstavlja opći koncept koji obuhvaća sva komunikacijska sredstva u suvremenom društvu i njihovu uporabu. Osnovni joj je cilj posredovati informaciju i omogućiti komunikaciju.“⁸ Osim Interneta, računala, tableta i pametnih telefona, pod informacijsko-komunikacijske tehnologije ubrajamo i „niz svakodnevnih tehnologija kao što su: elektroničke igračke, interaktivne ploče, konzole za igru, razni playeri i digitalni fotoaparati...“⁹ Kompetencije vezane uz korištenje IKT-a mogu se razvijati u bilo kojem životnom razdoblju, ali najbolje ih je razvijati od najranije dobi. Djeca će kroz upotrebu IKT-a razviti kreativnost, maštu, znatiželju, istraživačko učenje i sposobnost za kreiranje kritičkog mišljenja i raspravljanja o problematici te će razvijati postojeće i usvajati novo znanje, kao i samopouzdanje i samostalnost. Pravilno korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije omogućuje djetetu stjecanje kompetencija učenja pa će tako dijete naučiti jezik, svladati matematičke i logičke operacije, usvojiti svakodnevne radnje kao što su planiranje i organiziranje, pomoću specijalnog programa kreirati svoje vlastite likove, objekte, priču, rješavati složene zadatke, učiti o stvarima oko sebe, pjevati, svirati, stvarati i sl.

Često se korištenje IKT-a od strane djece predškolske dobi povezuje s igranjem igrica kao i sa strahom od štetnog utjecaja po zdravlje i opasnosti koje vrebaju neadekvatnom upotrebom Interneta. „Pri korištenju IKT-a u obrazovanju u ranom djetinjstvu bitno je obratiti pozornost na tri važna elementa: zdravlje i sigurnost, kvalitetu okruženja za učenje i razvojnu primjerenost IKT-a.“¹⁰ Knjižnice su jedna od institucija koje bi trebale informirati roditelje/odgajatelje o pravilnoj upotrebi IKT-a kao i Interneta te isto tako o tome poučiti djecu, kako bi ih pravilno koristila već od ranih dana.

Upravo je pravilno korištenje informacijsko-komunikacijske tehnologije preduvjet za svladavanje informacijske pismenosti. Osim što knjižnice nude djeci predškolske dobi i svim

---

⁸ Lepičnik Vodopivec, J.; Samec, P. Razvoj kompetencija kod djece dobi od četiri godine uz pomoć informacijsko-komunikacijske tehnologije. // Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje. 14, 2(2012), str. 301.

⁹ Lepičnik Vodopivec, J.; Samec, P. Razvoj kompetencija kod djece dobi od četiri godine uz pomoć informacijsko-komunikacijske tehnologije. n. dj., str. 302.

¹⁰ Lešin, G. Informacijsko komunikacijske kompetencije i dijete rane i predškolske dobi. n. dj., str. 7

ostalim korisnicima upotrebu informacijsko-komunikacijske tehnologije, one provode i informacijsko opismenjivanje koje je neophodno za funkcioniranje pojedinca u današnjem društvu. Bitno je naglasiti „kako se u informacijskoj pismenosti isprepliću kompetencije korištenja knjižnicama, računalom, medijima i digitalnom građom, i budući da tek njihov zbir stvara temelje za učenje tijekom cijelog života, informacijska se pismenost s pravom može nazvati krovnom pismenošću i temeljnom kompetencijom potrebnom svakom pojedincu u suvremenom društvu.“¹¹ Upravo će se u knjižnici, korištenjem informacijsko-komunikacijske tehnologije i provođenjem informacijske pismenosti kod djece predškolske dobi i djece nižih razreda osnovne škole, stvoriti dobri temelji za budućnost i informacijski pismenog pojedinca i cjelokupnog društva. Kako bi se ostavili željeni rezultati kod spomenute populacije potrebno je na razne načine uklopiti informacijsko-komunikacijsku tehnologiju u pedagoška načela i ciljeve pedagogije predškolskog uzrasta.

Pedagogija predškolskog uzrasta u knjižnicama

„Predškolska pedagogija ima za predmet odgoj djeteta (od rođenja do polaska u školu) u funkciji otkrivanja njegovih dispozicija, identificiranja stvaralačkih poriva i njihovo usmjeravanje u kreativno izražavanje.“¹² Prema A. Vukanović „njena glavna svrha je da primjenom znanstvene metodologije proučava i istražuje područje predškolskog odgoja radi spoznavanja svih bitnih okolnosti za njegovo unapređenje i obogaćivanje teorijskih spoznaja o tome.“¹³ Predškolska dob (5-7) kao i vrijeme odlaska u školu veoma je bitno razdoblje u kojem treba djetetu pružiti mogućnost kreativnog izražavanja, sudjelovanja u edukativnim radionicama koje će dijete pripremiti za prijelaz između vrtića i škole i koje će mu pomoći da njegova potreba za učenjem kroz igru ne prestane.

Važnost igre

Upravo igrom dijete istražuje, eksperimentira, uči metodama pokušaja i pogrešaka, uključuje maštu te stvara nove predmete ili im dodjeljuje nove funkcije (kockica = auto) i sl. „Za dijete je igra i poticaj i ogledalo njegova razvoja, mjerilo njegove inteligencije, izvjestan refleks njegovih problema i naučenih obrambenih mehanizama, njegove cjelokupne individualnosti sa svim onim što ta individualnost u danom trenutku predstavlja s obzirom na preokupacije i interese.“¹⁴ Predškolska djeca većinu svog vremena provode u igri te putem nje uče nove

---

¹¹ Špiranec, S.; Banek Zorica, M. Informacijska pismenost : teorijski okvir i polazišta. n. dj., str. 87

¹² Stevanović, M. Predškolska pedagogija. n. dj., str. 38

¹³ Vukanović, A. Pedagogija. Zagreb : Alfa; Hrvatski katolički zbor "Mi", 1994.

¹⁴ Stevanović, M. Predškolska pedagogija. n. dj., str. 105

stvari, stvaraju navike, druže se i sl. Mnogi nažalost smatraju da se djeca moraju prestati igrati ili smanjiti igru u ovom razdoblju kako bi se pripremila za školu i obaveze, no igra je upravo ta koja razvija djecu i ona je naš ključ kojim možemo doprijeti do djeteta i na taj način mu ponuditi neke nove predmete i aktivnosti putem kojih će učiti i razvijati svoju kreativnost. „Igra je zamišljeni svijet djeteta u koji ono vjeruje dok god ta igra traje. U igri se dijete oslobađa i tako dolazi do izražaja njegova sposobnost maštanja. Dijete u svijet odraslih ulazi kroz igru i igrajući se bezbolnije prihvaća njegovu stvarnost.“¹⁵ Znanstveno je dokazano da će „dijete predškolske dobi koje se puno i predano igra odrast(i) u osobu koja i rad prihvaća s užitkom i odgovornošću i prima ga kao izazov.“¹⁶ Igrom dijete razvija osjećaj samostalnosti i samopoštovanja, jača koncentraciju, jača osjećaj sigurnosti, radi na socijalizaciji i komunikaciji s drugom djecom i odraslima, zatim razvija kreativnost i snalaženje u prostoru, razvija smisao za rješavanje problema i sl. „Igra je oblik i sredstvo odgoja djeteta. Igrajući se ono stječe znanja i uči ponašanja. Uči uz naše namjerne intervencije, ali i spontano, a da to i ne zna. Nema sumnje da je igra oblik ranog obrazovanja djeteta.“¹⁷ Veoma je važno znati da se kod djece predškolske dobi učenje, igra, rad i druženje s drugima međusobno isprepliću te da se poticanjem i ostvarivanjem svega ovoga postižu kvalitetni rezultati za daljnji život djeteta. Dijete će se često igrati samo i dobro je ne prekidati djecu u vrijeme igre, ali je potrebno da se dijete druži sa svojim vršnjacima jer na taj način razvija komunikaciju i postaje socijalno aktivno. Odrasli su ti koji organiziraju okruženje u kojem će se dijete igrati te moraju pomoći djetetu ukoliko ono zatraži njihovu pomoć prilikom igre, ali ne bi smjeli pretjerano utjecati na djetetovu igru tako da izvršavaju zadatke umjesto njega, požuruju ga, određuju mu tok igre i sl. U igri „dijete aktivno angažira sve svoje mogućnosti te sa zadivljujućom sigurnošću pronalazi one igre koje anticipiraju njegov psihički i tjelesni razvoj. Igra je značajna pojava u miljeu odrastanja.“¹⁸

Upravo je odjel za djecu prostor ispunjen veseljem i edukativnim materijalima, u kojemu se dijete može ne smetano igrati uz podršku roditelja/odgajatelja i knjižničara. Ponudom edukativnih materijala na različitim medijima, poput igraćaka, društvenih igara, edukativnih računalnih igara i aplikacija, slikovnica i knjiga, kao i organiziranjem i provođenjem edukativno-kreativnih radionica za djecu, knjižnica doprinosi razvoju djece kroz igru i omogućuje mu pravo na igru koju svako dijete prema Konvenciji o pravima djeteta (1989.)

---

¹⁵ Gašparac, B. Igramo li se kazališta ili književni tekst kao podloga za dramsku igru u knjižnici. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000. str. 87.

¹⁶ Stevanović, M. Predškolska pedagogija. n. dj., str.107

¹⁷ Stevanović, M. Predškolska pedagogija. n. dj., str. 110

¹⁸ Duran, M. Dijete i igra. Jastrebarsko : Naklada Slap, 1995. str. 19

zaslužuje. Osim što pružaju edukativni materijal i provode radionice, knjižničari mogu savjetovati roditelje/odgajatelje o važnosti igre za djecu predškolske dobi, o edukativnim igrama i njihovom korištenju, kao i o važnosti čitanja djeci te prakticiranju čitanja kroz igru (primjerice kroz dramske radionice). Nažalost, još uvijek ima puno djece koja kod kuće nemaju lijepo uređen prostor za igru kao ni prikladne edukativne igračke s kojima bi se mogli igrati te pomoću njih učiti i razvijati svoju kreativnost, maštu, graditi samopouzdanje, osjećaj sigurnosti, razvijati svoje sposobnosti, istraživati i sl. Upravo je ovakvoj djeci knjižnični odjel za djecu sa svojom ponudom edukativnih materijala i usluga, prijeko potreban kako bi u njemu ostvarili svoja prava na igru i učenje te se družili s ostalom djecom i razvijali svoje sposobnosti i vještine.

Kreativnost

Rad na kreativnosti koja je u predškolskoj dobi najzastupljenija, polako se gubi i gotovo nestaje kada dijete krene u školu. Da je tome tako potkrepljuje i činjenica da „nažalost, trenutni nacionalni obrazovni sustav previše je usmjeren na memoriranje gotovog materijala nauštrb inovativnog razmišljanja i kreativnosti.“¹⁹ Djecu se od malena uči da postoji samo jedan točan odgovor te da određenu materiju moraju naučiti onako kako im je to učitelj pokazao. Britanski autor, međunarodni savjetnik za obrazovanje u umjetnosti te govornik, Ken Robinson smatra da se polaskom u školu gubi kreativnost kod većine djece. Također smatra da se samo izrazito kreativna djeca koja kreativnost razvijaju izvan škole uspiju pronaći u nekim područjima za koje posjeduju određene talente. Sva djeca u sebi imaju određenu dozu kreativnosti te su upravo roditelji i odgajatelji odgovorni za razvoj kreativnosti kod djece. Djeci je potrebno pružiti materijale te adekvatno okruženje u kojem će se moći razvijati. Robinson smatra da je potrebno kod djece otkriti njihove sklonosti i sposobnosti, to jest stvari i aktivnosti u kojima oni najviše uživaju. Zatim je potrebno učiniti sve kako bi se djeca mogla razvijati u tome području i kako bi njihova mašta i kreativnost rasli. Osiguravajući pristup vještinama i tehnikama koje djetetu pomažu u razvijanju njegove zamisli, potičemo kreativnost i maštu kod djeteta.²⁰ Prema M. Stevanoviću „kreativna djeca, posebno ona koja su prisiljena potiskivati svoju kreativnost, mogu imati ozbiljnih problema u

---

¹⁹ Greenspan, S. I. Sjajni klinici : kako pomoći djetetu da razvije 10 kvaliteta potrebnih za zdrav, sretan i uspješan život. Buševac: Ostvarenje, 2009. str. 112

²⁰Guernsey, L. A Conversation with Sir Ken Robinson. Parent's Choice : children's media & toy reviews. Dostupno na : http://www.parents-choice.org/article.cfm?art_id=358&the_page=consider_this

učenju. Ona se privikavaju suspregnuti svoju prirodnu tendenciju da kreativno uče pitajući, pogađajući, istražujući i eksperimentirajući; umjesto toga preferiraju autoritativno učenje. Kreativni učenici ponekad imaju i problema u ponašanju. Vrtić i škola im ne uspijevaju dati izazivačke zadatke, pa je njihovo ponašanje reakcija na dosadne i neproduktivne zadatke koje im se daju u školi ili vrtiću.“²¹ Upravo ovdje „uskaču“ knjižnice nudeći razne edukativne radionice i pomagala za učenje kako bi svaki mali pojedinac mogao izraziti svoje unutarnje porive i razvijati ih u kreativne stavove u sredini koja ga poštuje, ne procjenjuje niti ocjenjuje već pobuđuje radoznalost te motivira ne inzistirajući na unaprijed dogovorenim postignućima. Knjižnica i njene usluge su na raspolaganju zainteresiranima, ali nisu nametnute kao obveza pa je to prednost pred obveznim vrtićima i školama jer ih djeca slobodno i samovoljno biraju. Sukladno spomenutom knjižnice su u boljoj poziciji od ostalih ustanova odgoja i obrazovanja i lakše im je poticati i razvijati radoznalost i kreativnost jer nisu nametnute, dijete ih je samo izabralo,ma one mu omogućuju punu slobodu i sudjelovanje bez straha od kritike i ocjenjivanja.

Ljudi su kreativna bića, stoga je kod svakog pojedinca potrebno razvijati kreativnost jer nam ona može pomoći u svakodnevnom praktičnom životu i radu te nas također može usmjeriti prema nekoj od znanstvenih disciplina u kojima ćemo najbolje očitovati svoje kvalitete i sposobnosti. Svaki čovjek u sebi nosi određenu dozu kreativnosti, a okolina i društvo su ti koji će je potaknuti ili ugasiti. „Ono što se ističe možemo nazvati elementima izvornosti u procesu učenja pojedinca, a izvornost je kod svakog od nas samo jedna i nju je najvažnije podržati... Razvijanje okruženja za učenje koje podržava talente djece može biti dobar put u otkrivanje i razvijanje prakse po mjeri stila učenja svakog djeteta u odgojnoj skupini.“²² Odgajateljice za djecu predškolske dobi, Kubelka, Pelt, Vrbanac navode 12 osnovnih različitih talenata koji se mogu pronaći kod djece, a to su : glazbeni talent, talent za matematičko-logičko razmišljanje, talent za mehaniku, talent za jezično razmišljanje i izražavanje, prostorni talent, talent za tjelesnu koordinaciju, talent u interakciji sa sobom, talent u interakciji s drugima, talent u interakciji sa životinjama, talent u interakciji s prirodom, talent za humor, talent za poboljšavanje svakodnevnog života.²³ Razvijanje većine spomenutih talenata moguće je potaknuti na odjelima za djecu kroz edukativno-kreativne aktivnosti, društvene igre, igre s igračkama u slobodnim kreacijama samostalno ili udruženim

---

²¹ Stevanović, M. Predškolska pedagogija. n. dj., str. 155

²² Kubelka, R.; et.al. Dječji talenti : otkrijete talente svog djeteta podržavajući izvornost dječjeg učenja. Velika Mlaka : Ostvarenje, 2013. str. 16

²³ Kubelka, R.; et.al. Dječji talenti : otkrijete talente svog djeteta podržavajući izvornost dječjeg učenja. Velika Mlaka : Ostvarenje, 2013.

s drugom djecom. Provođenje spomenutih aktivnosti potrebno je kako bi djeca stvorila obrasce u svojoj glavi, na temelju kojih će dalje razvijati nove ideje sukladno svojim interesima jer „kreativni dio djetetova senzomotoričkog sustava vadi pohranjene umjetničke obrasce iz globalnog sustava, tražeći ih u senzomotoričkom doživljenom sjećanju ... i pušta da se izraze preko posebnog ekspresivnog sustava i mozga.“²⁴ Na knjižničarima je pobuditi „kreativni odgoj (koji se) odnosi na radosno otkrivanje svijeta od strane djece, otkrivanje svojih ljudskih moći, snage konstrukcije i ekspresije, imaginacije i intelekta. To se događa samo onda kada ti procesi nisu pod prinudom neurotičnih pritisaka odraslih i njihove težnje za preuranjenim rezultatima, definiranim anaprijed.“²⁵ Stoga odjeli za djecu moraju biti prostori ispunjeni adekvatnim materijalima u kojima će dijete samostalno, ali i u sklopu timskog rada ili edukativno-kreativnih radionica, razvijati svoju kreativnost. Primjerice mogu se organizirati zabavne radionice čitanja nakon kojih će djeca izrađivati lutke, osmisлити dijalog i odigrati dramsku predstavu na neku temu te na taj način otkriti svoje interese u tom području i sl.

Kreativnost „je razmišljanje iz unutarnjih želja osobe, koje inspiraciju crpi iz nutrine,“²⁶ a knjižnice kao produžena ruka vrtića i kućnog odgoja, svojom ponudom upravo pomažu u razvijanju te kreativnosti kroz stvaralaštvo i k tome doprinose razvoju djetetove osobnosti. Razvitak kreativnosti svakog pojedinca preduvjet je slobodnog života unutar zadanih društvenih obrazaca i pravila. Važan je čimbenik u izražavanju osobnosti i razvijanju individualnosti na dobrobit različitosti, uvažavanja i tolerancije kao preduvjeta svakog kulturnog razvitka.

Razvijanje intelekta

Djetetov intelekt se kroz kreativnost najbrže razvija u predškolskoj dobi, stoga je veoma bitno posvetiti veliku pažnju tom razdoblju djetetovog života. „Intelektualni odgoj je proces razvijanja i iskorištavanja svih onih psihičkih sposobnosti i snaga koje pojačavaju potencijalne odgojne mogućnosti za stjecanje znanja, sposobnosti i navika i neprekidno širenje kruga znanja i iskustva.“²⁷ Kroz različite edukativne, stvaralačke i kreativne radionice, pričaonice i sl. knjižnični djelatnici doprinose razvitku intelekta kod djece pogotovo one koja su često ili konstantno prisutna na radionicama. Kontinuiranim radom s istom djecom, djeci je

---

²⁴ Philipps, S. Montessori priprema za život : odgoj neovisnosti i odgovornosti. Jastrebarsko : Naklada Slap, 2003. str. 30

²⁵ Stevanović, M. Predškolska pedagogija. n. dj., str. 161

²⁶ Greenspan, S. I. Sjajni klinici. n. dj., str. 110

²⁷ Stevanović, M. Predškolska pedagogija. n. dj., str. 239

omogućen razvitak, a knjižničarima stalno praćenje, upoznavanje i prepoznavanje intelektualnih mogućnosti djeteta te podupiranje individualnog razvitka djeteta kroz suradnju s važnim čimbenicima djetetova okruženja kao što su obitelj i ostale odgojno obrazovne ustanove.

Razvijanje znatiželje

„Znatiželja je osobina koja tjera dijete da nastavi istraživati, da povezuje radnje s posljedicama, a ljude s osjećajima.“²⁸ Čovjek je po svojoj prirodi znatiželjan te svoju znatiželju usklađuje prema svojim interesima, stoga je veoma važno poticati znatiželju kod male djece. „Za dijete – kao i za odraslog – usmjeravati znatiželju prema znanstvenom i kreativnom istraživanju znači posjedovati moćnu zbirku vještina logičkog zaključivanja, refleksivnog mišljenja i razumijevanja svijeta.“²⁹ Knjižnice sa svojim programima koji uključuju maštu i emocionalno shvaćanje, svladavanje intelektualnih zadataka, razvijaju u djeci dragocjene vještine u traženju i pronalaženju smisla. „Znatiželja je također podloga triangularnog razmišljanja koje prerasta u mnogouzročno razmišljanje.“³⁰ Kako bismo poticali tu vrstu razmišljanja, bitno je motivirati dijete da pokuša na više načina riješiti jedan problem. Primjerice konzultiranjem različitih vrsta izvora podataka, vrednovanjem tih podataka i odabiranjem relevantnijih rješenja. Poticanje takvog načina razmišljanja i rada moguće je kroz individualni rad roditelja/odgajatelja ili knjižničara s djetetom, ali i kroz timski rad u kojem knjižničar putem raznih edukativnih materijala i pedagoških metoda, potiče djecu na razmišljanje i donošenje kreativnih ideja. Razvijanje ove sposobnosti, djeci će uvelike pomoći u svakodnevnom praktičnom životu i radu.

Montessori pedagogija

Maria Montessori (1870. – 1952.), talijanska liječnica, zastupnica na interacionalom kongresu žena u Berlinu (1896.), antropologinja te psihologinja i pedagoginja, oblikovala je posebnu vrstu pedagogije i pedagoških materijala u potpunosti usmjerenih prema dječjim potrebama i željama. „U središtu Montessori pedagogije je dijete. Ona gleda i poštuje dijete u njegovoj cjelovitosti.“ Njezina pedagogija se temelji na tri stupnja odgoja, točnije od rođenja do 6 godine, od 6 do 12 godina te od 12 do 18 godina, te nije zagovornik formalnih dijeljenja odgojno-obrazovnih ustanova kako je to kod nas uobičajeno. Budući da se u radu fokusiramo na predškolsku dob, osvrnut ćemo se i na Montessori stav o tom razdoblju, kojim smatra kako je djetetu potrebna socijalizacija i druženje s drugom djecom u razvijanju osobnosti, ali i

---

²⁸ Greenspan, S. I. Sjajni klinici. n. dj., str. 35

²⁹ Greenspan, S. I. Sjajni klinici. n. dj., str. 35

³⁰ Greenspan, S. I. Sjajni klinici. n. dj., str. 37

sposobnosti socijalizacije. U ovom razdoblju posebice sa 6 i 7 godina dijete razvija svoj pogled na svijet, stoga je njegova znatiželja i želja za istraživanjem jako naglašena. „U tom životnom razdoblju djetetu treba ponuditi ne samo dobar materijal, nego i mogućnost da aktivno i samostalno radi i da samo nađe objekte i materijale kojima će se baviti. Treba poticati istraživački duh djeteta jer ono u tom razdoblju želi „poći u svijet“.“³¹ Odgojni cilj Montessori pedagogije je pružiti slobodu djetetu jer „samo dijete zna što mu je potrebno za vježbu i za njegov duhovni razvoj“³² stoga mu moramo omogućiti edukativno okruženje i edukativne materijale koji ga potiču na učenje uvjetovano njegovim interesima i odabirom. „Maria Montessori je spoznala koliko je za djecu važno da preko osjetila percipiraju okolinu i koliko je važno u odgoju da se djeci omogući stjecanje odgovarajućih iskustava... Djeca moraju „stvari vidjeti i rukama“, omirisati ih, opipati, kušati...“³³ Sukladno spomenutom, Montessori materijal i okolina igraju veliku ulogu u edukaciji djece dok su odgajatelji ti koji su zaduženi za pomoć i promatranje djece kao i praćenje njihova razvoja. Montessori pedagogija u svom odgoju i obrazovanju primjenjuje pet vrsta materijala koji se odnose na različita životna područja kao što su „materijal s kojim se provode vježbe za praktični život, osjetilni materijal, materijal za matematiku, materijal za jezik, materijal za svemirski odgoj.“³⁴ Montessori pedagogija nalaže da odgajatelj stalno mora promatrati djecu i voditi brigu o njihovom razvoju i interesu u skladu s programom koji je svrhovito strukturiran. Montessori filozofija nalaže kako djeca moraju pohađati Montessori program od svoje 1.5 do 2 godine života te da se ne mogu očekivati optimalni rezultati od djece koja ga ne pohađaju od spomenute dobi. Naravno da postoji veliki broj djece koja su se naknadno uključila u Montessori program te postigla određene rezultate, ali za postizanje onakvih rezultata kakve je predvidjela Maria Montessori potrebno je od samog početka sudjelovati u programu. Filozofija Montessori pedagogije uključuje i primjenjivanje njenih načela još prije djetetova rođenja, tj. radi se o pripremi roditelja za roditeljsku ulogu.

Upravo njen stav o važnosti ophođenja s predmetima i različitim edukativnim materijalom, daje nam do znanja da ne smijemo zamijeniti tradicionalne predmete, igre i oblike podučavanja samo onim suvremenim, namijenjenim uz korištenje suvremene tehnologije, već

---

³¹ Seitz, M.; Hallwachs, U. Montessori ili Waldorf? : knjiga za roditelje, odgajatelje i pedagoge. Zagreb : Educa, 1997. str. 36

³² Seitz, M.; Hallwachs, U. Montessori ili Waldorf? n. dj., str. 50

³³ Seitz, M.; Hallwachs, U. Montessori ili Waldorf? n. dj., str. 43

³⁴ Seitz, M.; Hallwachs, U. Montessori ili Waldorf? n. dj., str. 70

u skladu s vremenom, moramo poticati na balans između spomenutog. Pedagogija Marije Montessori također se razvijala i mijenjala medije od 1907. godine do danas pa je tako uz nove didaktičke igračke i materijale, nastala i Mobile Montessori aplikacija, ali i mnoge druge online edukativne igre i aplikacije bazirane na ovoj pedagogiji.

Primjena Montessori pedagogije u narodnim knjižnicama

U knjižnici se ova vrsta pedagogije može primijeniti u radu s predškolskom djecom na više načina. Moguće je ponuditi edukativne Montessori materijale te održavati kontinuirane radionice primjerice učenja abecede, pisanja i čitanja te na posljetku izrade vlastite knjige i pisanja svoje priče. Radionice može održavati knjižničar pedagog koji se razumije u Montessori pedagogiju ili knjižnica može ukoliko je to moguće uspostaviti suradnju s obližnjim Montessori vrtićom ili školom koji bi im ustupili svog odgajatelja za održavanje radionica i praćenje razvoja djece. Spomenuta suradnja mogla bi se realizirati i kroz prezentiranje same Montessori pedagogije kao i vrtića/škole, od strane Montessori odgajatelja, koji bi kroz prezentaciju i edukativno – kreativan rad, djeci koja ne pohađaju Montessori instituciju, prezentirao njihov način rada i pri tome im pokazao kako se neka materija može naučiti na drugi način. Ovakvim prezentacijama i radionicama Montessori institucije bi promovirale svoj rad i pri tome zainteresirale određeni broj djece i njihove roditelje/odgajatelje. U radionicama i prezentaciji mogu sudjelovati i djeca iz Montessori vrtića/škola koja bi pri tome, svojim vršnjacima ili mlađoj ili starijoj djeci pokazala na koji način oni nešto uče te im pomogla pri učenju određene materije temeljene na Montessori pedagogiji. Takav odnos između djece različitih dobnih skupina, zamislila je Maria Montessori, smatrajući da djeca najbolje uče jedna od drugih te se tako ujedno i zalagala za mješovite dobne skupine unutar jedne grupe.

U knjižnici je teško u potpunosti primijeniti Montessori pedagogiju na način da se nudi veliki broj Montessori materijala jer je ipak potrebno nadgledanje djece od strane stručne osobe. Naravno da djeca mogu koristiti materijal uz pomoć roditelja/odgajatelja kojem bi knjižničar mogao ponuditi stručnu literaturu za dodatnu naobrazbu ili se sam educirati o spomenutoj pedagogiji. No, činjenica je da je za pravilnu upotrebu Montessori materijala i provođenje radionica potrebna stručna osoba čiji će posao biti samo rad u Montessori kutku unutar odjela za djecu.

Knjižnične usluge za djeca predškolskog uzrasta koja ne pohađaju vrtić

Dječji vrtići su mjesta na kojima dijete uspostavlja kontakte sa svojim vršnjacima kroz igru, zajednička druženja, radionice i sl. Dijete je u vrtiću pod budnim okom odgajatelja koji mu osiguravaju siguran prostor za igru, učenje i druženje. Odgajatelji djetetu pomažu u razvijanju sposobnosti i vještina pripremajući ga za školu i daljnji život. Djeca koja ne pohađaju vrtić već odrastaju u ljubavi i pažnji roditelja ili uže rodbine/dadilje, mogu osjetiti nedostatak druženja sa svojim vršnjacima u edukativnoj okolini, a upravo su im druga djeca nezamjenjivi partneri u igri i učenju te emocionalnom sazrijevanju. Problem neodlaska u vrtić se može očitovati u kasnijoj djetetovoj socijalizaciji kao i razvoju jer su doma djeca veliki dio dana sa odraslim osobama, mnogi domovi nisu adekvatno opremljeni edukativnim igračkama, društvenim igrama i prostorom za igru i učenje te su uskraćena za timski rad i druženje sa svojim vršnjacima. Upravo tu „prazninu“ u socijalizaciji s drugom djecom popunjavaju knjižnice. Knjižnice toj djeci i roditeljima/odgajateljima pružaju prostor u kojem uspostavljaju kontakte s drugim roditeljima/odgajateljima i djecom koja ne pohađaju vrtić, ali naravno i onom koja ga pohađaju. Knjižnica djeci koja ne pohađaju vrtić kao i svoj ostaloj djeci, pruža mjesto na kojem imaju pristup edukativnim materijalima na raznim medijima, kao i mjesto gdje stječu naviku čitanja i sposobnost pisanja uz stručno vodstvo. Ponuđeno im je i sudjelovanje u raznim edukativnim-kreativno radionicama, pomoć pri razvijanju kreativnosti i interesa za neko područje, a omogućena su im i mnoga „dogovorena“ druženja s vrtićkom djecom i odgajateljima uz koordinaciju knjižnice. Knjižnice dogovaraju kolektivne posjete vrtića kojima se slobodno mogu pridružiti i djeca koja ne pohađaju vrtić. Osim suradnje s vrtićima knjižnice surađuju s lokalnim udrugama koje rade s djecom od rane dobi, primjerice Društvo Naša Djeca te sekcijama slobodnih aktivnosti školske djece razredne nastave (primjerice scensko dramske družine) koja u knjižnici prezentiraju svoja postignuća i stvaralaštvo za predškolsku i ostalu dječju publiku. Spomenuti nastupi i prezentacije takvih postignuća primjeri su dobre prakse suradnje knjižnice s lokalnim dječjim stvaralaštvom. Njihov je doprinos ne samo u zabavljanju i educiranju dječje publike već i u osvješćivanju roditelja/odgajatelja koji svoju djecu, sukladno željama i interesu, isto tako mogu pridružiti ovakvim ili srodnim udrugama u cilju kvalitetnog provođenja slobodnog vremena. Djeca u publici, mnogo puta imaju prigodu, nakon što je „družina“ prikazala svoju „točku“, osjetiti pozornicu, isprobati lutke, poigrati se u, nakon predstave osmišljenoj igraonici i radionici, koje su vrlo poticajne i ohrabrujuće i koje uglavnom iniciraju dječju znatiželju i želju za sudjelovanjem. Tako knjižnice postaju mjesta okupljanja i kreatori susreta djece koja već timski stvaraju i prezentiraju s djecom u publici koja doživljavaju prezentirano i potencijalni

su, a više puta i trenutni (po svojim željama) novi mali članovi takvih družina. Taj je oblik druženja vrlo koristan u socijalizaciji prije školskih dana i u kvalitetnom provođenju slobodnog vremena tijekom školovanja. Ovi primjeri dobre prakse poticaj su udruživanju rada na socijalizaciji i pripremanju predškolske djece za školu.

Program predškole za djecu koja nisu pohađala vrtić

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta u Hrvatskoj je od 2014. godine zakonski obavezalo roditelje na upis njihove djece u predškolu, godinu dana prije polaska u osnovnu školu. Ona djeca koja pohađaju vrtić će u sklopu programa dobiti sve potrebne kompetencije za polazak u školu, a ona djeca koja ne pohađaju vrtić moraju pohađati Program predškole u nekom vrtiću, školi ili ustanovi koja ga nudi. Prema donesenom pravilniku „kompetencije koje dijete u godini dana prije polaska u osnovnu školu treba steći i/ili unaprijediti odnose se na komunikaciju na materinskom jeziku, elementarnu komunikaciju na stranim jezicima, matematičke kompetencije i osnovne kompetencije u prirodoslovlju i tehnologiji, digitalne kompetencije, učiti kako učiti, socijalne i građanske kompetencije, inicijativnost i poduzetništvo, kulturnu svijest i izražavanje te motoričke kompetencije primjerene dobi.“³⁵ Također je navedeno kako „osnovna zadaća programa predškole je razvijanje i unaprjeđivanje tjelesnih, emocionalnih, socijalnih i spoznajnih potencijala djeteta te poticanje komunikacijskih vještina potrebnih za nove oblike učenja.“³⁶ No, kada je riječ o djeci koja do sada nisu pohađala dječji vrtić, predviđen je veoma mali broj sati pohađanja programa. Točnije radi se o 250 ili čak 150 sati od 1. listopada do 31. svibnja, što je nedostavno za ispunjavanje i postizanje spomenutih kompetencija. Na Središnjem državnom portalu se 2016. godine ipak spominje veći broj sati, pa se tako radi o 250 do 550 sati, ovisno o programu i sredini u kojoj se dijete nalazi. No, i dalje se radio o relativno malom broju sati posvećenih navedenim dječjim kompetencijama pa u tom „zrakopraznom prostoru“ opet svojim programima „uskaču“ knjižnice. Program predškole svakako je hvalevrijedan jer je djeci koja ne pohađaju vrtić doista potreban, iako bi se trebalo poraditi na dostatnom broju sati rada s djecom. Nadopuna tom Programu bila bi moguća kroz suradnju s knjižnicama. Dogovoreni kolektivni posjeti između knjižničara i voditelja programa predškolskog obrazovanja za djecu koja ne pohađaju vrtić, uvelike bi doprinijeli približavanju knjižnice toj dječjoj populaciji.

---

³⁵ Narodne novine (2014) Pravilnik o sadržaju i trajanju programa predškole. Zagreb : Narodne novine d.d., 14 (107). Dostupno na : http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_09_107_2081.html

³⁶ Narodne novine (2014) Pravilnik o sadržaju i trajanju programa predškole. Zagreb : Narodne novine d.d., 14 (107). Dostupno na : http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_09_107_2081.html

Primjerenim edukativno-kreativnim programima knjižnica može biti nadopuna u svladavanju programa te u slobodno vrijeme most ka prelaženju u školski obrazovni sustav.

Prvi razred i velike promjene

Dolaskom u prvi razred, djeca doživljavaju velike promjene. Ambijent u školi se razlikuje od onoga kod kuće i u vrtiću. Iako se u prvom razredu učitelji trude djeci olakšati prijelaz tako da igru i druge zabavne aktivnosti poistovjete s učenjem, ipak je to razdoblje stresno za djecu. U spomenutom razdoblju upravo zbog tog prijelaza i nedostatka mogućnosti i vremena za kvalitetniji rad s djecom, smanjuje se znatiželja, a posljedično i kreativnost kod djece, kao i interes i želja za istraživanjem. Postavlja se pitanje kako djeci olakšati taj prijelaz i spriječiti gubitak kreativnosti i interesa?

Prema nastavnom planu i programu za osnovnu školu, definirani su broj sati za određeni predmet kao i nastavni program koji se mora u toj godini obraditi s djecom. Učitelji se moraju držati određenih pravila i priprema, no, iako moraju pratiti i ostvariti zadani plan i program, dopušteno im je da unutar zadanog, metoda i sam rad s djecom budu kreativni, ali to ovisi o njihovoj osobnosti i dobroj volji. Dakle, ovisno o entuzijazmu učitelja i ljubavi prema djeci i poslu ovisi hoće li se kod djece poticati razvijanje kreativnosti i samopouzdanja ili će im prijelaz iz vrtića/roditeljskog doma u školu, donijeti nešto drugo.

Sijedeći primjer dobre prakse u školi, ali i suradnje s lokalnom knjižnicom, nastao je na temelju HRT-ove emisije *Sjedni, odličan* (19.11.2016.) i kontaktiranja učiteljice razredne nastave Osnovne škole Bakar - Područne škole Krasica, Gordane Kovačević. Na HRT-ovoj emisiji *Sjedni, odličan* promovira se rad učitelja i profesora koji se po načinu rada ističu u svome poslu.

Spomenuta učiteljica, primjer je učiteljice koja na kreativan način radi sa svojim učenicima, u ovom slučaju učenicima prvog razreda kako bi im olakšala prijelaz iz vrtića/roditeljskog doma u školu. U ovom razredu svi predmeti se uče na kreativan način te su djeca aktivni sudionici u izvođenju nastave. Primjerice obradba slova i glasova u prvom razredu se radi kroz priče, dramske igre te crteže na ploči ili papiru na kojima se može prepoznati izgled slova, povezan s nekim likom bliskim djeci (P pupoljak , patuljak (nos kao P), R ribič Roko, C car crv, D duplja, N narcis ...) (Slika 1, 2, 3). Matematika se često uči u korelaciji s hrvatskim jezikom pa se tako broj sedam povezuje s bajkom Snjeguljica i 7 patuljaka

(Slika 4). Pročitane lektire učenici zajedno s učiteljicom obrađuju na razne načine, primjerice dramatiziraju djelo uz grafoskop (Hrabrica – Slika 5), izradom lutaka i kreiranjem lutkarske predstave (Plesna haljina žutog maslačka – Slika 6; Tri medvjeda i gitara) i igrom svjetlosti i sjene (Pale sam na svijetu). Ovako obrađena lektira potiče djecu na čitanje i doživljaj djela na zabavan i kreativan način, kao i na otkrivanje i njegovanje talenata prema glazbi, lutkarsko – scenskom izričaju, crtanju i sl.

Primjerice u Gradskoj knjižnici Bakar, dogovaraju se i organiziraju kolektivne posjete svih učenika prvih razreda i njihovih učiteljica na području lokalne zajednice. Tijekom kolektivnih posjeta učenici prvog razreda se educiraju o korištenju knjižnice i njenih usluga i već tradicionalno su kao prvoškolci počašćeni besplatnim članstvom. Uzvratno imaju i mogućnost u Knjižnici prikazati svoje dramsko, scensko – lutkarske izvedbe za djecu predškolske dobi i učenike nižih razreda osnovne škole i njihove roditelje/odgajatelje. Budući da nakon izvedbe uvijek slijede radionice, upravo su djeca – protagonisti, oni koji aktiviraju publiku, prenose im svoje znanje i vještine, uvode ih u svijet igre i mašte, omogućuju im da sami isprobaju lutke, igru svjetlosti i sjene, da na svoj način interpretiraju doživljeno i sl. Interakcija nositelja scene i publike je višestruko korisna jer se njome premošćuje uvođenje djece predškolske dobi u svijet škole, tako da ona bivaju ohrabrena, postaju znatiželjna i vesele se školi u kojoj se uči na tako zanimljiv i kreativan način. Za učenike nižih razreda ovakav je način inspirativan, zabavan, intrigantan da se i sami okušaju kao izvođači te poticajan u smislu prenošenja znanja i vještina kroz igru, smijeh i zabavu. U knjižnici koja im je kao drugi dom, djeca su neopterećena i slobodna pa se u tom svom prostoru lakše uključuju u radionice učeći kroz zabavu i zbližavaju se s knjigom i kulturom čitanja na lakši i zabavniji način.

Jedan od takvih primjera je nedavno izvedena predstava *Ah, ta lektira*. U predstavi su sudjelovali učenici koji su zajedno s učiteljicom na zanimljiv način obradili više lektirnih naslova koristeći igru svjetlosti i scene i lutke koje su same izradili, te ih tako na zanimljiv i edukativan način predstavili brojnoj publici koja je nakon njihove izvedbe i sama mogla osjetiti doživljaj iza kulisa, oživjeti lutku i biti kreator neke vlastite priče. (Slika 7,8)

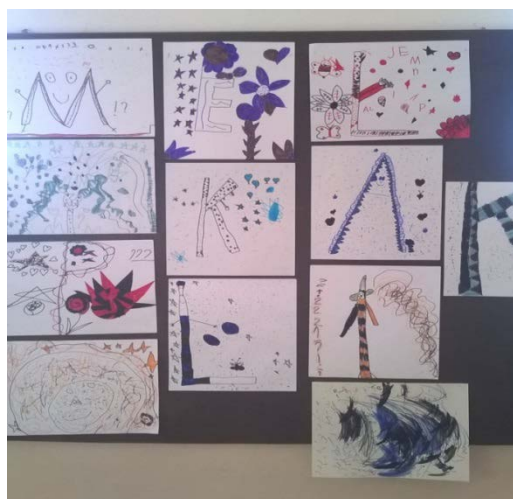
Slika 2_Slovo N

Slika 1_Slovo R

Slika 3_Broj 7 i Snjeguljica i sedam patuljaka

Slika 4_Abeceda

Slika 5_Plesna haljina žutog maslačka

Slika 6_Hrabrica

Slika 7_Ah ta lektira u Gradskoj knjižnici Bakar

Slika 8_Ah ta lektira u Gradskoj knjižnici Bakar-2

Kako bi se učenicima prvih razreda olakšalo prijelazno razdoblje iz vrtića/roditeljskog doma u školu, potrebna je suradnja učitelja/škole i knjižničara/knjižnice koja će kroz organizirane kolektivne posjete knjižnici, učenike upoznati s korištenjem knjižnice, besplatno ih učlaniti u knjižnicu te ih upoznati s edukativnim materijalom i programima namijenjenih za njihov uzrast. Mnoge knjižnice primjerice Knjižnice grada Zagreba, Gradska knjižnica Bakar, Narodne knjižnice i čitaonice Vladimir Gotovac Sisak, Gradska knjižnica Županja, Gradska knjižnica Velika Gorica, Gradska knjižnica Zadar i druge, tijekom godine imaju akcije vezane uz značajne datume kao što su Mjesec hrvatske knjige, Dan hrvatskih knjižnica, Međunarodni dan pismenosti, Dječji tjedan ili tijekom cijele godine, u kojima svoje usluge nude kroz besplatna učlanjenja učenika prvih razreda. Spomenuta suradnja može se očitovati kroz razne edukativno-kreativne radionice održane od strane knjižničara, ali i od strane učenika prvih razreda i njihovih učitelja. Odjeli za djecu su ti koji nastoje potaknuti sve one osobnosti (potencijale) kod djece kojima će zadržati njihovu kreativnost i znatiželju te im maksimalno olakšati situaciju nudeći im suvremene kreativne radionice i igračke. U suradnji sa školom u mnogim knjižnicama knjižničari pedagozi održavaju radionice u kojima se djeci interpretira lektira na zanimljiv i zabavan način, kroz održavanje kreativnih radionica u kojima djeca sudjeluju kao publika, ali i kao interpretatori i protagonisti. Primjerice u sklopu suradnje Knjižnica grada Zagreba i osnovnih škola u Gradu Zagrebu, provodi se projekt *Lektira na drugačiji način* pri kojem knjižničari s djecom od prvog do četvrtog razreda obrađuju pojedine lektirne naslove u sklopu edukativno-kreativnih radionica te na taj način omogućavaju djeci da na zanimljiv način izvrše jednu školsku obvezu, a i da se približe knjižnici i njenim uslugama. Ovakav projekt se provodi i u Narodnoj knjižnici „Petra Preradovića“ Bjelovar, Gradskoj knjižnici „Franjo Marković“ Križevci, Gradskoj knjižnici i čitaonici Pula, Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek i mnogim drugim knjižnicama u Republici Hrvatskoj.

Knjižnice su slobodne u kreativnim radionicama koristiti različite vrste pedagogije, sukladno onome što žele postići kod djece i s kojom ih pedagogijom žele zbližiti. Primjerice, moguće je organizirati radionice koje se temelje na Montessori pedagogiji ili im ponuditi suvremene igračke koje su edukativne i omogućavaju djeci da otkriju svoje talente.

Djeca predškolske dobi u domovima za (ne)zbrinutu djecu

U Hrvatskoj ima oko četrdesetak domova za (ne)zbrinutu djecu koja zbrinjavaju djecu od njihovog rođenja do 21. godine života. Svim domovima je u cilju osigurati siguran i što je moguće sretniji život (ne)zbrinutoj djeci te ih osposobiti za samostalan život nakon njihove 21. godine. Mnogi domovi tako nude i organizirano stanovanje u kojima se štićenici (18-20 godina) uče samostalnom životu. Velika većina domova poput Dječjeg doma „Maestral“ u Splitu, Dom za djecu „I. Brlić Mažuranić – Lovran i sl. imaju odvojeno programe za bebe i djecu rane dobi, za djecu predškolskog uzrasta i za djecu školskog uzrasta.

Nažalost u domovima se često susreću s financijskim problemima za nabavu edukativnih materijala te premalog broja stručne radne snage. Srećom uz pomoć donatora (novčane pomoći ili primjerice donacija game-ing opreme Dječjem domu Zagreb) i volontera, nastoji se što bolje opremiti domove edukativnim materijalom za sve dobne skupine, kao i potaknuti djecu na razvijanje kreativnosti i mašte te učenje kroz igru putem održavanja edukativno - kreativnih radionica i korištenja edukativnog materijala.

Suradnjom između knjižnica i domova za (ne)zbrinutu djecu, svim štićenicima se trebaju približiti knjižnične usluge i građa i pritom ih uvesti u svijet knjižnica koji im može pružiti pomoć pri odrastanju i cjeloživotnom obrazovanju. Kroz organizirane kolektivne posjete štićenicima doma predškolske dobi i njihovim odgajateljima, knjižnica može približiti i ponuditi svoje edukativno-kreativne radionice namijenjene spomenutom uzrastu u kojima bi se štićenici uz pratnju svojih odgajatelja mogli ne samo educirati već asimilirati i socijalizirati s djecom predškolske dobi koja pohađaju i onom koja ne pohađaju vrtić. Vrijednost ovakvih druženja je višestruka, posebno za štićenike radi prilagodbe i osvještavanja šire lokalne zajednice u kojoj odrastaju i žive. Kroz edukaciju o knjižničnim uslugama, štićenicima i njihovim odgajateljima daje se do znanja koje sve usluge i građu mogu koristiti. Budući da svi domovi nisu u tolikoj mjeri adekvatno opremljeni i ne nude tako širok spektar edukativnog materijala na različitim medijima, knjižnice štićenicima osiguravaju siguran prostor za učenje

kroz igru te pristup suvremenoj tehnologiji i novim oblicima edukativnog materijala te pomoć i edukaciju pri korištenju istog.

Uporaba suvremene tehnologije na odjelima za djecu

Do sada smo u radu definirali što su odjeli za djecu, koje je njihovo poslanje, problem prijelaza djece iz vrtića u školu, kao i djece koja uopće ne pohađaju vrtić. Definirali smo i važnost igranja i kreativnog izražavanja, stoga ćemo se u ovom poglavlju posvetiti građi i uslugama koje odjeli za djecu mogu ponuditi djeci predškolske dobi. Tako će ovdje biti riječ o prijedlogu nekoliko radionica, edukativnih igračaka kao i suvremenih oblika educiranja poput aplikacija i raznih oblika informacijsko-komunikacijske tehnologije. Svrha ovih primjera i prijedloga, prikupljenih s Interneta i pomoću literature za razvijanje sposobnosti i talenta kod djece, je u poboljšanju rada na odjelima za djecu, kao i doprinosu u informiranju knjižničara o mogućnostima uvođenja istih, u radu s djecom predškolske dobi.

Postoje različite metode koje odgajatelj/knjižničar primjenjuje u radu s djecom, pa tako imamo metode: demonstracije, promatranja, praktičnih radova, crtanja, pjevanja, pisanja, recepcije, razgovora, usmenog izlaganja, dječjih pitanja te igre.³⁷ Poznavanje tih metoda uvelike će pomoći pri održavanju radionica i otkrivanju talenta kod djece. No, prije svega potrebno je definirati kakvim radionicama i edukativnim igračkama možemo zadobiti pažnju djece predškolske dobi, ali i učenike prvih razreda osnovnih škola.

Svaki odjel za djecu bi kao dio svog inventara trebao imati i suvremene igračke kojima će ih zainteresirati. Najbolje je djeci osigurati tradicionalnu edukativnu igračku kao i suvremenu, koja može doći u obliku aplikacije za tablet/pametni telefon ili u raznim oblicima informacijsko-komunikacijske tehnologije (primjerice mini mikroskop s kojim se radi preko računala, svjetleći LED paneli...). Potrebno je nabaviti igračke s kojima će se moći igrati i djevojčice i dječaci te koje neće praviti razliku među njima. Poznato je da velike tvornice igračaka godinama diktiraju s kakvim će se igračkama igrati djevojčice, a s kakvim dječaci te na taj način bitno utječu na njihov daljnji život (iako toga možda nismo kolektivno svjesni). No, upravo zbog toga postoje velike razlike u nekim zanimanjima, kao što su inženjeri (prevladavaju muškarci), medicinske sestre (prevladavaju žene), cvjećarice (prevladavaju žene), vatrogasci (prevladavaju muškarci) i sl. Naravno da će mnogi reći da se ovdje radi i o opisu posla i ljudskoj fizionomiji za određen posao, ali ne možemo negirati da igračke u

---

³⁷ Stevanović, M. Predškolska pedagogija. n. dj., str. 215

ranom djetinjstvu nisu imale utjecaj. Kako možemo znati ako nas nešto zanima ili da imamo više naglašene sposobnosti za neko područje – struku, ako to nikada nismo probali. Ipak se posljednjih nekoliko godina na tržištu pojavio određeni broj igračaka koje su se dosada vezale samo uz dječake, a sada su konačno namijenjene i djevojčicama. Primjerice igračke iz linija Goldieblox i Roominate, namijenjene su djevojčicama kako bi i one dobile priliku razvijati svoje sposobnosti u području inženjerstva i graditeljstva te već u svojim ranim danima razviti afinitet prema tom strukovnom području u kojem još uvijek prevladavaju muškarci. Ovim igračkama djevojčice su dobile priliku razvijati svoju kreativnost i maštu na području inženjerstva i graditeljstva, izrađujući padobrane, šatore, kuće i što god zamisle. Do sada su na policama dućana, među igračkama namijenjenih djevojčicama, prevladavale lutke, kućanski aparati, opreme za medicinsku sestru/doktoricu, proizvodi za izradu nakita i sl., koje djevojčicama nisu omogućavale da se okušaju u tzv. muškim zanimanjima. Naravno postoje i igračke koje dječake „isključuju“ iz tzv. ženskih zanimanja poput cvjećarice, frizerke, kozmetičarke i sl. Stoga je potrebno da barem odjeli za djecu, djeci osiguraju pristup takvim igračkama i sadržajima, kada su njihova kreativnost i sloboda odabira najizraženije i bez predrasuda. Održavanjem raznih radionica koje bi uključivale i suvremena pomagala, djeci bismo pružili uvid u svijet kakav možda neće dobiti kod kuće ili u školi. Kroz radionice o zanimanjima, djeci bi se moglo omogućiti da se okušaju u svim zanimanjima bez obzira slove li ona za muška ili ženska zanimanja te da na taj način sami uvide imaju li sklonosti za pojedinu struku. Knjižnice su svakako mjesta u kojima djeca dobivaju pristup literaturi o onom strukovnom području koje ih zanima te samostalno ili s roditeljima/odgajateljima i knjižničarima rade na razvijanju svojih sposobnosti za određeno područje.

Tradicionalne i suvremene igračke i edukativna pomagala

„Igračka nije samo sredstvo igre, nego i suigrač, partner u igri, prijatelj. ... Igračka je svaki predmet ili materijal koji u određenoj situaciji služi djetetu za igru, ali ona je i posebno oblikovan predmet, izrađen s namjerom da služi u igri.“³⁸ Zadatak didaktičkih igračaka je da utječu na intelektualni razvoj djeteta te da na taj način potiču koncentraciju, shvaćanje, umni napor, rad s rukama i sl. „Ove igre mogu biti s igračkama i raznim predmetima, stolne tiskane igre i igre riječima. Didaktičke su najčešće igračke na rasklapanje, kuglice, obojene kugle, mozaici, figurice od štapića i sl.“³⁹ Senzomotoričke igračke pomažu djetetu usvojiti osjetilne informacije iz okoline i vlastitog tijela te na taj način spoznati svijet oko sebe. Tijekom upotrebe senzomotoričkih igračaka djeca se kreću, ali i otkrivaju svijet koristeći sva svoja

³⁸ Kovač, V. Uloga i mjesto igračke u dječjoj knjižnici. n. dj, str. 104

³⁹ Stevanović, M. Predškolska pedagogija. n. dj., str. 121

osjetila. Postoji veliki izbor igračaka koje kod djece potiču određenu vrstu razvoja. Bitno je da kvalitetna igračka odgovara djetetovim interesima, stoga ona mora biti zabavna, zanimljivog izgleda, boje, oblika, materijala, ali i napravljena tako da ne ugrožava njegovo zdravlje (bez umjetnih bojila, oštih materijala i sl.). Svrha igračke je da kod djeteta razvije maštu i kreativnost, da ga zabavi te da mu pruži mogućnost da kroz igru razvija svoje vještine i sposobnosti na socijalnom, emocionalnom i intelektualnom području.

S razvojem tehnologije došlo je i do pojave ovih vrsta igara i igračaka samo u drugom mediju. Budući da djeca sve više koriste tehnologiju, roditeljima i odgajateljima je u korist da njihovo dijete prilikom kontrolirane upotrebe informacijsko-komunikacijske tehnologije uči kroz igru. Na tržištu se mogu pronaći brojne aplikacije koje su namijenjene djeci predškolskog uzrasta. Tako je moguće na GooglePlay-u (Android operacijski sustav), iTunesu (iOS) i mnogim drugim Internet trgovinama (Windows, Mac...), pronaći puno korisnih aplikacija za djecu predškolske dobi. Iako je većina tih aplikacija na engleskom jeziku, što je i pogodno za djecu budući da u tom razdoblju brzo usvajaju jezik, moguće je pronaći i nekoliko aplikacija na hrvatskom jeziku. Podastrijet ćemo kratak pregled nekih od aplikacija koje se trenutno nude na tržištu, a namijenjene su djeci predškolskog uzrasta.

Od aplikacija na hrvatskom jeziku možemo izdvojiti aplikacije *Sunčica Slovanje* u kojoj djeca uče slagati slova po abecedi te slagati slova u zadanu riječ pri čemu čuju pravilan izgovor određenog slova, kao i aplikaciju *Sunčica Spremalica* u kojoj djeca uče razvrstavati stvari koje pripadaju u istu skupinu ili njihov naziv počinje s istim slovom i sl. U aplikaciji *Sunčica Brojalica* dijete uči o brojevima tako da prikazane brojeve posloži po veličini ovisno o zadanome ili predmete, voće ili povrće prikazane na sličicama po broju, dok u aplikaciji *Sunčica Slagalica* djeca moraju složiti dijelove slike u zadanu sliku, tako da smiju pomicati slobodnu pločicu samo na prazno mjesto pri čemu igrajući ovu igricu vježbaju koncentraciju. Aplikacija *Sunčica Memo* pomaže djetetu u učenju velikih i malih slova i povezivanju predmeta s početnim slovom njegovog naziva, na način da dijete spaja parove spomenutih elemenata, pri tome slušajući pravilan izgovor slova i predmeta. Sve spomenute aplikacije *Sunčica* su djelo elektroničkog izdavača 32 bita d.o.o, a namijenjene su djeci od 4 do 8 godina. Veoma je pozitivno što su sve ove aplikacije besplatne stoga su dostupne svim knjižnicama kao i roditeljima/odgajateljima. Uz ove aplikacije postoje i aplikacije *Abeceda & Brojevi Hrvatska* i *Zabavno učenje za djecu* koje su također potpuno besplatne. Ove aplikacije nude djeci učenje abecede, brojeva i sl. na zabavan način, iako su za taj način učenja dobrodošle, nažalost, nije se polagalo pažnje pravilnom izgovoru standardnog hrvatskog

jezika pa bi u primjeni spomenutih aplikacija svakako trebalo djeci skrenuti pozornost na taj propust. Pomoću aplikacije *Abeceda* djeca mogu naučiti abecedu tako da na ekranu vide određeno slovo te čuju njegov pravilan izgovor. Uz hrvatske, na tržištu se nude i mnoge druge edukativne i zanimljive aplikacije, ali pretežito na engleskom jeziku. Za učenje čitanja i pisanja služi aplikacija *The Cat in the Hat – Read & Learn – Dr. Seuss* koja je namijenjena djeci starijoj od 3 godine te je dostupna za iOS i Android sustav. Aplikacija *AlphaTots Alphabet* također je namijenjena za predškolsku djecu te pomoću nje mogu naučiti abecedu na engleskom jeziku, tako da učeći određeno slovo odmah povezuju naziv predmeta ili radnje s kojom počinje to slovo (primjerice F=Fix=slika na kojoj se popravljiva bicikl). Jedna veoma zanimljiva aplikacija je *Monkey Preschool Lunchbox* pomoću koje djeca mogu učiti brojeve te osnovne matematičke operacije, zatim slova te voće i povrće, a sve to kroz zanimljive zadatke u kojima pomažu majmunčiću pospremiti hranu u košaru, složiti neku voćku i sl. Tvorci ove aplikacije stvorili su i aplikaciju *Monkey Preschool Explorers* u kojoj djeca mogu primijeniti znanje o svim stvarima koje ih okružuju. Aplikacija *Shape Builder Preschool Puzzle* je veoma zanimljiva aplikacija u kojoj djeca slažu puzzle u zadanom obliku (primjerice oblik slona ili slova). Uspješnim rezultatom dobiju sliku prave životinje ili napisanog slova te čuju kako se određena životinja glasa, kako se izgovara određeno slovo te koja životinja počinje s tim slovom. Zanimljiva, edukativna i besplatna aplikacija je *Kids Preschool Learning Games*, pomoću koje djeca mogu učiti brojeve, boje, poboljšati memoriju te slova i abecedu.

Edukativnih aplikacija za tablete i pametne telefone ima jako puno i ovdje su spomenute samo neke od njih, koje bi mogle postati dio edukacijskog paketa na odjelima za djecu. Sve spomenute aplikacije na engleskom jeziku mogu biti dostupne po pristupačnim cijenama stoga su pogodne i za manji budžet odjela za djecu u narodnoj knjižnici.

Uz edukativne aplikacije za tablete i pametne telefone, nude se i mnoge edukativne igre koje se mogu igrati pomoću računala, stoga ćemo spomenuti neke od njih koje su odobrene i od knjižničara Knjižnica grada Zagreba.

Jedna od edukativnih igara koje mogu igrati i djeca predškolskog uzrasta kao i učenici prvog razreda je igra „Čovječe, ispravi se!“. UNICEF je uoči proslave 25 godina od usvajanja Konvencije o pravima djeteta (20.11.1989.), napravio spomenutu edukativnu igru, za svu djecu kako bi naučila sve o pravima djeteta, kroz zabavu i igru na koju sva djeca imaju pravo. Igra je veoma zanimljiva te djeca na kraju igre dobiju diplomu koja im može biti dodatan

poticaj za primjenjivanje znanja i poštivanje svojih i tuđih prava.⁴⁰ Ova igra se primjerice može koristiti u knjižnici kao dio edukativno-kreativne radionice, tako da se organizira kviz znanja, da se izrađuje sličan kviz ili da djeca sama interpretiraju naučeno i predlože nove ideje koje se njima čine bitnima. Spoj online igre i kreativne radionice ujedinjuje suvremenu tehnologiju s tradicionalnim načinom održavanja edukativno-kreativnih radionica.

Drugi primjer edukativne online igre je *Radna bilježnica "Igraj se i uči: online"*. Koja „može poslužiti kao pomoć pri uvođenju modernih alata i online svijeta u život djece u dobi od 4 do 8 godina. Radna bilježnica djeci donosi 30 stranica zabave i igara, ali ih i potiče da poboljšaju osnovno znanje jezika, matematičkih, društvenih i kulturnih vještina. Pomoću nje će shvatiti utjecaj modernih tehnologija na svakodnevni život, a istodobno potiče roditelje i učitelje da s djecom porazgovaraju o mogućim problemima.“⁴¹ Dakle ovakva igra bi se također mogla uklopiti u edukativno-kreativnu radionicu ukoliko bi knjižnica imala dovoljan broj računala ili tableta na kojima bi djeca u manjim grupama rješavala zadatke te bi svi zajedno raspravljali o tome, pokušali tu online igru pretvoriti u stvarnu igru u prostoru knjižnice i sl.

Primjer interaktivnog edukativnog materijala na CD-u je „*Vesela školica*“ koja je namijenjena za djecu predškolskog urasta te za učenike nižih razreda osnovne škole. Pomoću ovog interaktivnog edukativnog materijala djeca uče o životinjama, bojama, slovima, likovima i brojevima i to kroz 26 različitih sadržaja pomoću kojih dijete razvija koncentraciju, pamćenje, motoriku, logičko razmišljanje te uči nove pojmove i proširuje svoje znanje.⁴² Ova igrice se može koristiti u knjižnici, ali je knjižnica može posuđivati kako bi se djeca mogla i kod kuće igrati i učiti pomoću ovog interaktivnog edukativnog materijala.

Aplikaciju Mobile Montessori (Slika 9 i 10) za iOS i android sustav je 2009. godine napravila je obitelj Wickremasinghe iz Michigana. Izvorni jezik aplikacije je engleski, ali je ona napravljena i za talijanski, francuski, japanski i španjolski jezik kako bi je što veći broj djece diljem svijeta mogao koristiti. Aplikacije su podijeljene na četiri područja točnije matematiku, znanost, geografiju te jezik, isto kao što je i Maria Montessori podijelila prema materijalima za učenje. Naravno izostavljeno je područje praktičnog života jer je ono teže primjenjivo, ali sigurno će se u budućnosti naći način i za to. Djeca pomoću aplikacija mogu učiti englesku abecedu, slova, riječi, brojeve, osnovne matematičke operacije, životinje, kartu Sjedinjenih

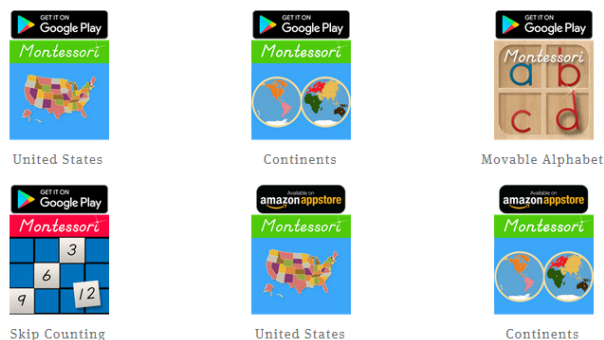
---

⁴⁰ Čovječe ispravi se. UNICEF. Dostupno na : http://covjeceispravise.unicef.hr/#how_to

⁴¹ Predškolci. Centar za sigurniji Internet. Dostupno na : <http://www.sigurnijiinternet.hr/ucitelji-i-nastavnici/ucitelji-i-nastavnicipredskolci/>

⁴² Vesela školica. Artmedia multimedija i izdavaštvo. Dostupno na : <http://www.artrea.com.hr/VeselaSkolica.html>

Američkih Država, astronomiju, mogu učiti i o biljkama, ljudskom tijelu, o godišnjim dobima i sl. Aplikacije su napravljene posebno za djecu predškolske dobi te posebno za djecu nižih razreda osnovne škole.

Slika 9_Mobile Montessori aplikacija

Slika 10_Mobile Montessori aplikacija - 2

Edukacija roditelja/odgajatelja o uporabi informacijsko-komunikacijske tehnologije

Kada je riječ o edukaciji vezanoj uz aplikacije i ostale oblike informacijsko-komunikacijske tehnologije, knjižničari bi mogli održati predavanje roditeljima/odgajateljima kako bi ih upoznali s prednostima ovakvih edukativnih igara, kao i s konkretnim aplikacijama koje će njihovu djecu poučiti određenoj materiji. Ukoliko je potrebno knjižničar može educirati roditelje/odgajatelje o samoj nabavi aplikacije, edukativne igre i njenom korištenju, kao i kreiranju računa (primjerice na GooglePlay-u). Također je potrebno upozoriti roditelje/odgajatelje na pretjerano korištenje tehnologije te im predočiti i tradicionalne igračke i materijale pomoću kojih njihova djeca mogu puno naučiti. Potrebno je postići da i dijete i roditelji/odgajatelji postanu svjesni potrebe održavanja balansa između tradicionalnog materijala i informacijsko-komunikacijske tehnologije te prednosti i nedostataka ovih medija. Veoma je bitno naglasiti i prednosti jedne i druge opcije te spomenuti roditeljima/odgajateljima primjere.

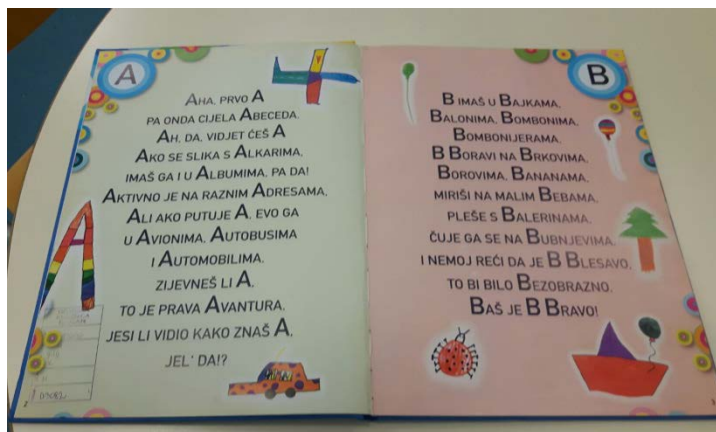
Kako bi educirao roditelje/odgajatelje, ali i djeci ponudio one edukativne igre koje su dobronamjernog karaktera, knjižničari moraju imati pristup isključivo onim stranicama koje su provjerene i koje će poslužiti u edukaciji djece. Poveznice na te stranice se mogu nalaziti i na web stranici knjižnice kako bi one uvijek bile dostupne roditeljima/odgajateljima. Primjerice na stranicama Knjižnica grada Zagreba u kutku za djecu i roditelje nalaze se korisne poveznice na edukativne i zabavne igre, korisne stranice za djecu i roditelje, e – knjige, emisije i sl. U sljedećem poglavlju dat ćemo nekoliko takvih primjera koju mogu poslužiti knjižničarima na odjelima za djecu, kako u svrhu edukacije djece predškolske dobi i učenika prvih razreda, tako i u svrhu informiranja roditelja/odgajatelja za rad s djecom u knjižnici ili kod kuće.

Primjeri edukativnih igara

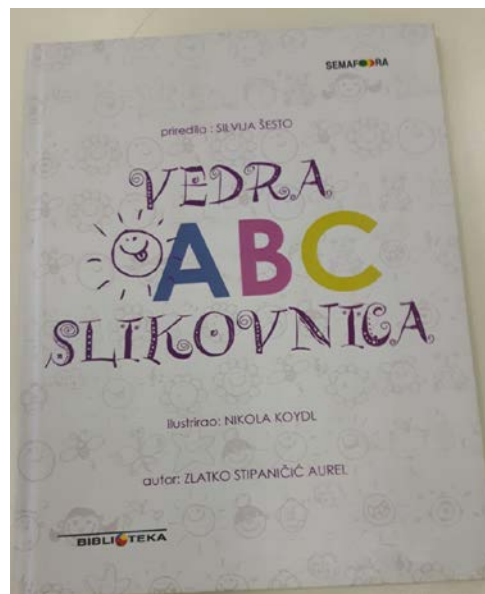
Osim za učenje matematike, razvijanje logičkih funkcija, učenje pisanja i čitanja, učenje abecede, boja i sl., također postoje i aplikacije i igre koje su namijenjene za poticanje kreativnosti kod djece kao i zanimanje za određenu struku ili područje. Ovdje ćemo spomenuti nekoliko zanimljivih aplikacija, online igara te raznih oblika informacijsko-komunikacijske tehnologije kao i tradicionalnih edukativnih igračaka koje se mogu koristiti u prostorima knjižnice u svrhu edukacije djece predškolske dobi i učenike prvih razreda. Na temelju nekoliko primjera, usporedit ćemo dva medija koja imaju isti cilj, a to je naučiti dijete određenu materiju, ali na različit način, svojstven svakom od medija.

Dijete predškolske dobi može naučiti abecedu na više načina, koristeći primjerice metodu Montessori pedagogije (učenje pomoću slova na brus papiru i sličica predmeta) ili zajedno s roditeljem/odgajateljem pomoću radnih listova, slovarica, pjesmica, kockica sa slovima i sl. U ovom slučaju roditelji/odgajatelji ili knjižničar moraju paziti kako izgovaraju slova i nazive predmeta s kojima povezuju određeno slovo, kako bi dijete naučilo pravilno izgovarati slovo i kako bi povezalo izgovor sa slovom koje vidi na papiru ili nekom drugom mediju. Potrebno je djetetu omogućiti i prostor (papir) za pokušaj „kopiranja“, pisanja određenog slova. Razvojem tehnologije napravljene su aplikacije za učenje na raznim jezicima pa tako i na hrvatskom jeziku. Primjerice djeca predškolske dobi mogu pomoću aplikacije *Abeceda* (Slika 13) učiti slova, pritisnuvši željeno slovo na ekranu i poslušavši izgovor slova, nakon čega sami mogu izgovoriti to slovo. Svim ovim koracima upravljaju sama djeca jer su prilagođena njihovim individualnim sposobnostima, pa tako primjerice mogu više puta ponoviti izgovor nekog slova kako bi ga što bolje naučila, ovisno o svojim potrebama. Učenje uz ovu aplikaciju im

može biti zabavno jer je u pozadini lagana zabavna glazba, slova su veselo obojana i sami biraju koje slovo žele naučiti, ali nemaju mogućnost sami pokušati napisati to slovo, kao što imaju u aplikaciji *Abeceda & Brojevi Hrvatska* u kojoj nažalost izgovor nije dobar. Proučavajući aplikacija za učenje abecede na hrvatskom jeziku, možemo zaključiti da niti jedna od tih aplikacija ne zadovoljava sve uvijete, a to je pravilan izgovor slova i predmeta, kao i mogućnost pisanja određenog slova te igre kroz koju dijete može učiti i kasnije ponavljati abecedu (spajanje slova u riječ, spajanje velikih i malih slova i sl.).

Slika 12_Slovarica

Slika 11_Vedra ABC slikovnica

Slika 13_Aplikacija Abeceda

Korištenjem LED tehnologije, točnije LED panela (Slika 15) s bojama koji mogu doći u raznim oblicima poput pravokutnika, kruga i sl., djeca mogu učiti o geometrijskim oblicima, slovima, brojevima, kao i o drugim raznim predmetima s posebnim naglaskom na učenje o bojama. Točnije radi se o LED panelu koji svijetli u raznim bojama te na taj način omogućuje djeci da prilikom stavljanja odabranih elemenata koji dolaze u raznim bojama (slova,

geometrijski oblici, brojevi, posude, životinje i sl.) uče o miješanju boja, prikazivanju oblika na zanimljiv način te o uzorcima. Primjerice odabiranjem plave podloge na velikom panelu i postavljanjem elemenata u žutoj, crvenoj i zelenoj boji, djeca će uvidjeti koje boje nastaju kombiniranjem ovih boja te će dobiti priliku učiti ili ponavljati primjerice abecedu na zanimljiv način. Upotreba ovakve LED panel ploče u knjižnici, djeci bi omogućila individualni rad u kojem im roditelji/odgajatelji ili knjižničari mogu pomoći ili grupni rad koordiniran od strane knjižničara. Ovakve ploče su idealne za grupni rad jer se djeca mogu okupiti oko ploče i svi istovremeno sudjelovati u učenju kroz igru. Zanimljiv način učenja također o bojama i oblicima predmeta pod utjecajem svjetla, kao i učenja o različitim dimenzijama predmeta i lomu svjetlosti, omogućuje svjetleći stol s prozirnrom rolom papira (Slika 14) na kojoj djeca mogu crtati raznim tehnikama (pastele, tempere, vodene boje, akrilne boje i sl.) te na taj način dobiti drugačiju predodžbu o upotrebi tih tehnika i dobivenim rezultatima, nego što će je dobiti crtajući na običnom papiru.

Slika 15_LED panel

Slika 14_Svjetleći stol

Primjerice koristeći aplikaciju *Shape Builder Preschool Puzzle*, dijete će spojiti razno obojane puzzle u određeni oblik, dobiti realnu sliku određenog predmeta te će čuti kako se neka životinja glasa, kako se izgovara neko slovo i sl., dakle kada bismo ovu aplikaciju usporedili s tradicionalnim puzzlama u istim takvim oblicima, nedostajao bi zvuk koji dijete podučava glasanju i izgovaranju slova. Igrajući samo ovu igru na mobitelu ili tabletu dijete ne može

dobiti stvaran osjećaj kako je to staviti stvarnu puzzlu na njeno mjesto, dakle ovdje se gube senzomotoričke sposobnosti. Ovakvih primjera ima još podosta, ali oni nam upravo dokazuju da je kombinacija tradicionalnog i suvremenog idealna.

Proizvod *POWER CLIX* (Slika 16) koji se sastoji od većeg broja prozirnih i razno obojanih magneta različitih geometrijskih oblika, nudi djeci predškolskog uzrasta razvijanje njihove mašte u području inženjerstva. Mali „inženjeri“ mogu praviti razne 2D i 3D konstrukcije i pri tome učiti o magnetima i magnetizmu te o bojama i geometrijskim tijelima kao i konstrukcijama koje su sami napravili. Ovo je primjer u kojem djeca svojim ručicama mogu izraditi što god požele i tako razvijati svoju kreativnost, ali i interese prema nekom području. Bitno je napomenuti da pri tome uče i razvijaju svoje senzomotoričke sposobnosti te ostvaruju fizički kontakt s geometrijskim oblicima. Ovaj proizvod dolazi i u obliku 400 razno obojanih elemenata istog oblika koji se mogu spajati sa svih strana i tako tvoriti različite konstrukcijske oblike, pri čemu će djeca učiti o bojama i tehnikama pravljenja različitih konstrukcija, ali neće pomoću samih elemenata učiti o geometrijskim oblicima. (Slika 17) Djeca se mogu igrati „malih inženjera i graditelja“ i na tabletu ili računalu pomoću aplikacije *3D Builder* (Slika 18), koja je proizvod Imagination Playground-a te je na engleskom jeziku. Ona također potiče kreativnosti kod djece u području inženjerstva, tako da im nudi mogućnost građenja virtualnih modela od 3D jednobojnih kockica pri čemu također mogu učiti o oblicima, geometrijskim tijelima kao i o konstrukcijama koje su stvorili. Razlika u ovim edukativnim igrama s istim ciljem je ta što će predškolsko dijete i učenik prvog razreda na drugačiji način pojmiti modele koje je izradilo. Putem aplikacije dijete neće moći fizički dotaknuti materijal pomoću kojega gradi kao i što neće moći učiti o bojama, ali će dobiti realniju sliku primjerice mosta ili neke zgrade nego što će to biti pri izradi s obojenim elementima. Sva tri oblika edukativne igre imaju svoje prednosti i nedostatke stoga je potrebno djetetu ponuditi barem dvije opcije kako bi samo odabralo prema svojim interesima, ali kako bi uvidjelo razliku između ova dva medija.

Primjer upotrebe CLICS elemenata na odjelu za djecu Gradske knjižnice Bakar možemo vidjeti kroz suradnju „malih inženjera“ dječaka i djevojčice koji su zajedničkim trudom izradili robota (Slika 19) te pri tome razvijali svoju maštu, sklopili prijateljstvo i učili o oblicima, bojama i tehnikama izrade jedne od mogućih konstrukcija.

Slika 16_PowerClix

Slika 17_Clics elementi

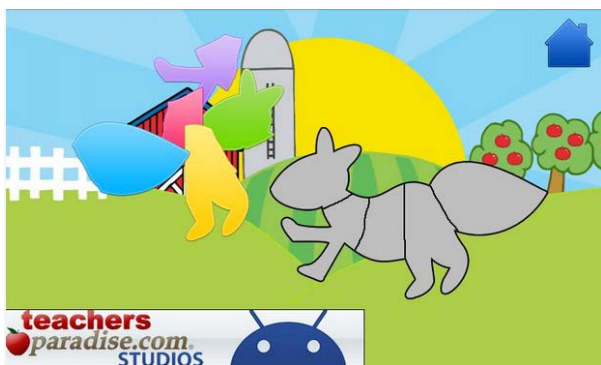
Slika 19_3D Builder

Slika 18_Robot napravljen od Clics elemenata

Primjerice bilo bi idealno kada bi dijete u knjižnici moglo učiti o bojama i životinjama, slažući drvene obojene kockice u određeni oblik te bi isti takav ili sličan zadatak moglo igrati na tabletu ili računalu. Na ovaj način bismo postigli da dijete razvije didaktičke i senzomotoričke sposobnosti te da nešto napravi svojim ručicama, ali i da to može učiniti u digitalnom obliku samo na drugačiji način. Samo aplikacija mu ne bi mogla stvoriti taj osjećaj i predodžbu, o bojama, osjećaj težine kockice, oblika, veličini kockica i sl., kao što to može tradicionalna igračka. Primjerice besplatnom aplikacijom *Animals! Shape Puzzles* (Slika 20) dijete će složiti određene obojane oblike u oblik neke životinje te će naučiti njeno ime na engleskom jeziku, dok će slažući drvene obojene kockice (Slika 21) u određeni oblik, ostvariti kontakt s drvom kao materijalom od kojeg se izrađuju igračke, s raznim bojama koje može vidjeti i mogućnost opipa texture cijele kockice, kao i kontakt s raznim oblicima od kojih su

kockice napravljene. Slažući te oblike na oba medija, učit će o odnosima oblika, ali kada dijete posloži kockice u zadani oblik, ipak će trebati pomoć roditelja/odgajatelja ili knjižničara koji će mu reći koja je to životinja te mu ispričati nešto o toj životinji, reći njen naziv na engleskom ili nešto slično, dok će pomoću aplikacije dobiti informaciju o životinji, ali na engleskom jeziku što je pogodno i za učenje jezika.

Slika 20_Animals!Shape Puzzles

Slika 21_Drvena slagalica u obliku leptira

Kontinuirane radionice za djecu koja ne pohađaju vrtić i svu ostalu prema željama

Uobičajeni programi za djecu mogu se nadopuniti i ponuđenim radionicama koje su spoj korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije i primjene određene vrste pedagogije poput Montessori pedagogije u drugoj predloženoj radionici.

Radionica mali biolozi

Prijedlog sljedeće radionice dat ćemo na temelju korištenja mini mikroskopa koji se mogu kupiti preko stranice IDA DIDACTA ili ASTREJA PLUS (Slika 22, 23). Naravno knjižnica će kupiti broj mikroskopa sukladno planu i programu te potrebama korisnika i financijskim mogućnostima, ali ovo je smo primjer jedne verzije suvremenih mikroskopa za djecu. Radionica mali biolozi može se održati korištenjem mini mikroskopa i računala. Mini mikroskopi čine stvari jako velikima te su jednostavni za korištenje i čak nude mogućnost fotografiranja onog što gledamo na ekranu. Djeca mogu promatrati što god žele, dio svoga tijela, predmete iz prirode, stranice neke knjige ili nešto prema svojim interesima. Naravno tema radionice kao i predmeti koje će djeca promatrati mogu biti unaprijed zadani kako bi se djecu podučilo nekoj određenoj materiji. No, budući da želimo da knjižnica bude mjesto na kojoj će oni samostalno istraživati i ispitati svoje mogućnosti i interese, djeca bi sama trebala odabrati predmet promatranja kao i temu o kojoj žele učiti. Knjižničar im treba ponuditi

knjige i aplikacije koje su vezane za njihovu temu te im tako dati mogućnost detaljnijeg istraživanja. Svatko od njih može prezentirati ono što je naučio pa tako vježbaju izražavanje i prenošenje naučenog na njihov originalan način. Ovom radionicom bi djeca dobila mogućnost uvida i razumijevanja različitih elementa, kao što su oblik, boja, veličina i sl.

Slika 22_Mini microscopi

Slika 23_Uporaba mini microscopa

Primjer Montessori radionice u knjižnici

Montessori radionica bi se primjerice mogla održavati jednom tjednom te bi ju pohađala unaprijed dogovorena grupa djece predškolske dobi. Ovakva grupa mogla bi biti zatvorenog tipa te namijenjena samo onoj djeci koja ne pohađaju vrtić, ali bi ona mogla biti i korisna onoj djeci koja pohađaju vrtić koji ne provodi Montessori program kako bi se upoznala s drugačijim načinom rada. Pomoću ovakvih radionica djeca bi naučila abecedu, pisanje i čitanje na drugačiji način od rada koji se primjenjuje u vrtićima ili kod kuće.

Primjer ovih kontinuiranih radionica za učenje jezika je djelomično napravljen prema knjizi *Pokaži mi kako se o radi : Montessori aktivnosti za vas i vaše dijete*, autorice Maje Pitamic, a djelomično je, kombinacija primjera iz literature o Montessori pedagogiji i postojećih primjera iz dječjih vrtića.

Knjižnica bi prije svega trebala nabaviti ili sama izraditi materijal za učenje u onolikom broju koliko će radionica imati polaznika. Prema Montessori pedagogiji za izradu slova i učenje abecede potreban je grub hrapavi papir u dvije boje, plavoj boji za samoglasnike, a crvenoj za suglasnike te pladanj s pijeskom. Za sljedeći korak, prepoznavanja slova, potrebni su mali papirići sa slovima, podlošci i pijesak. Kad djeca nauče prepoznavati slova potrebno ih je

naučiti spajati ista slova, za što su isto potrebni papirići sa slovima i posuda u kojoj će se slova nalaziti. Za aktivnost slaganja riječi potrebne su sličice stvari, životinja i sl. čiji nazivi počinju s određenim slovom te papirići sa slovima. Iduća aktivnost je čitanje pomoću slikovnih kartica za koju su potrebni papirići s punim nazivima te sličice iz prethodnog zadatka ili neke nove. Kada djeca sve to nauče mogu početi s aktivnošću slaganja rečenica za koju su potrebni papirići s raznim riječima (imenicama, glagolima), kao i s aktivnošću slaganja proširene rečenice za koju su potrebni papirići iz prethodnog zadatka te novi papirići s riječima poput pridjeva, zamjenica, veznika i sl.

Predložena radionica sastojala bi se od 9 aktivnosti od kojih se svaka može održavati više puta ovisno o odgajateljevoj procjeni i brzinom kojom djeca uče.

Prva aktivnost je učenje *Abecede* pri kojoj djeca uče slova dodirivanjem hrapavog materijala, dok je odgajatelj taj koji izgovara slovo kako bi dijete spojilo njegov vizualni oblik s izgovorom. Odgajatelj mora ponavljati slovo dok ga sva djeca ne usvoje tako da na svom pladnju s pijeskom sami napišu to slovo. Kada je neko slovo usvojeno, odgajatelj tek tada može prijeći na novo slovo, neprestano ponavljajući već prije naučena slova. Za ponavljanje slova i stalno skretanje pozornosti na slova i riječi koje počinju na to slovo, može poslužiti veliki plakat sa svim slovima abecede i sličicama ili predmetima koji su povezani s određenim slovom. Druga aktivnost je *Prepoznavanje slova* koja se izvodi tako da se pred svako dijete stavi pladanj sa pijeskom u kojem odgajatelj napiše jedno slovo, a ispred djeteta postavi tri ili više papirića s različitim slovima uključujući i napisano slovo. Dijete mora odabrati među papirićima ono slovo koje je napisano u pijesku. Kada djeca nauče prepoznati sva slova, slijedi aktivnost *Spajanje papirnatih slova* koja uključuje papiriće sa slovima i dvije košare/kutije u kojima se nalaze sva slova. Svako dijete iz svoje košare/kutije izvlači nekoliko slova te ih postavlja ispred sebe. Odgajatelj iz druge kutije izvuče ista ta slova te ih postavi na hrpicu ispred djeteta čiji je zadatak spojiti slova tako da svakome dodijeli njegovog parnjaka. Ova aktivnost može se provoditi tako da se djetetu ponudi papir na kojem je velikim slovima napisana određena riječ primjerice JABUKA, a ispod svakog slova se nalaze prazna polja u koja dijete mora staviti odgovarajuća slova. Sljedeća aktivnost je *Slaganje riječi* u kojoj svako dijete dobiva omotnicu s nekoliko slika i pladanj s papirnatim slovima. Nakon što dijete odabere sliku primjerice „ježa“, odgajatelj mu kaže kako će pomoću slova napraviti riječ „jež“. U ovoj aktivnosti potrebno je kratko vrijeme raditi samo s jednim djetetom kako bismo mu kroz priču mogli više puta ponoviti riječ i naglasiti pojedina slova. Za grupni rad, potrebno je da svako dijete ima različitu sličicu kako ne bi kopirali jedni od drugih. Nakon što

djeca nauče slagati riječi mogu prijeći na drugu aktivnost *Čitanje pomoću slikovnih kartica* u kojoj dijete posloži sličice ispred sebe (koje su unaprijed pripremljene jer pripadaju istoj skupini samoglasnika), a odgajatelj mu na hrpicu stavi odgovarajuće riječi koje su povezane sa slikama te ga zamoli da pročita jednu po jednu riječ i spoji je s odgovarajućom slikom. Potrebno je poticati dijete da više puta izgovori pročitano riječ. Nakon što dijete usvoji čitanje slijedi aktivnost *Slaganja rečenica* u kojoj odgajatelj na veliku podlogu oko koje su se okupila djeca, poslaže glagole jedan ispod drugoga u stupac te u stupac pokraj njega imenice koje odgovaraju predmetima sa sličica koje odabiru djeca. Tako svako dijete dobije dvije ili tri sličice te imenuje predmet koji se nalazi na sličici i pronade ga među imenicama na podlozi te mu doda neki od ponuđenih glagola koji prema njemu najbolje odgovaraju. Moguće je da rečenice budu besmislene, ali bitna je sloboda odabira koju ova edukativna igra pruža djeci. Sljedeća aktivnost je slaganje *Proširene rečenice* u kojoj djeca na isti način kao u prethodnoj aktivnosti svi zajedno mogu slagati rečenice dodajući pridjeve, zamjenice i sl. Kad bi djeca usvojila slaganje rečenica te naučila pisati, završna aktivnost u sklopu radionice mogla bi biti izrada knjige kojom bi se djecu potaknulo na kreativan rad i osvijestilo ih se o vrijednosti knjige kao proizvoda koja je sama po sebi umjetničko djelo. Djeca bi tako napravila sama svoje umjetničko djelo na temu koju su sama odabrala. Mogli bi nacrtati željenu priču te dodati opis crtežima tj. napisati tekst za svoju knjigu. Odgajatelj bi im u njihovom kreativnom stvaranju knjige mogao pomoći, ukoliko to djeca sama zatraže. Kada bi završila sa svojim kreativnim radom, odgajatelj bi im pokazao kako se pomoću vrpce ili uzice spajaju listovi papira u knjigu. Svako dijete bi moglo prezentirati svoju knjigu, ali isto tako bi skupa s odgajateljem i knjižničarom mogli postaviti izložbu u kojoj bi glavni eksponati bile njihove knjige.

Pred istraživanje i primjeri u svrhu anketnog ispitivanja

Istražujući web stranice narodnih knjižnica u Hrvatskoj i njihovih odjela za djecu, naišli smo na razne programe radionica, pričaonica i igraonica za djecu. Iako većina odjela za djecu ima po nekoliko programa, većinom su to likovne, dramske radionice, pričaonice, igraonice, projekcije filmova, kompjuterske i PlayStation igraonice te radionice učenja stranog jezika, ipak neki odjeli za djecu ističu se programima za djecu predškolske dobi i djecu nižih razreda osnovne škole.

Jedan od takvih programa je i zajednički projekt Planinarskog društva Kamenjak i Knjižnice Stribor u Rijeci koji se organizira dvaput godišnje kao priča u prirodi i planinarska šetnja

stazom Šuma Striborova. Ovim projektom žele poslati još jednu poruku o važnosti čitanja kao i o važnosti prirode (stabla) od koje knjiga i nastaje pa je staza prilagođena apsolutno svima pa tako i djeci predškolske dobi i učenicima nižih razreda osnovne škole. „Šuma predstavlja idealnu učionicu prirode u prirodi, pogodnu za vrtičke grupe i razredna odjeljenja. Livade na koje se šetnjom kroz Šumu nailazi pozivaju na igru, priču, odmor, oslobađanje kreativnosti i učenje ... Smještanje knjige u prirodu samo je njen prirodni povratak na početak kruga – iz drveta je nastala, drveću se vraća. Osim izmišljenih priča koje se djeci mogu pričati na livadama Šume Striborove, može im se ispričati i istinita priča o nastanku papira, mogu im se čitati edukativni sadržaji o prirodi, biljnom i životinjskom svijetu u našim šumama...”⁴³ U ovu svrhu knjižničari pripremaju i prigodnu literaturu za sve uzraste i moguće interese šetača stazom Šume Striborove.

U sklopu ogranka Caprag, Narodne knjižnice i čitaonice „Vlado Gotovac“ Sisak, održavaju se i sportska događanja i izleti u prirodu za djecu predškolske dobi, dok su u Gradskoj knjižnici Velika Gorica održali radionicu Psi pomagači u kojoj su djeca predškolskog uzrasta učila o psima i ophođenju s njima, njihovim potrebama i važnosti i poštivanju životinja u našem društvu.

Ovo su samo neki od primjera koji pokazuju kako odjeli za djecu proširuju svoju ponudu i izvan prostora knjižnice.

Narodne knjižnice i njihovi odjeli za djecu nude raznovrsne usluge svojim korisnicima pa ćemo putem ankete koja je provedena u svrhu istraživanja, saznati koje sve usluge trenutno nude djeci predškolske dobi, učenicima prvih razreda i djeci iz domova za (ne)zbrinutu djecu te koliko je informacijsko-komunikacijska tehnologija zastupljena u njihovom radu.

Istraživanje

Metodologija i sudionici

Provedeno je istraživanje o knjižničnim uslugama za djecu predškolske dobi u narodnim knjižnicama u Republici Hrvatskoj. U svrhu istraživanja napravljena je anketa koja je poslana putem e-mail-a svim narodnim knjižnicama čiji se kontakt nalazio u Adresaru Portala narodnih knjižnica, ali i onim knjižnicama i ograncima čijeg kontakta nema u spomenutom adresaru već na njihovim web stranicama. Anketa je anonimna i sastojala se od dvadeset i šest

---

⁴³Programi za djecu i roditelje. Dječja knjižnica Stribor. Dostupno na : <http://gkr.hr/Vodic-za-korisnike/Nasi-programi/Za-djecu-i-roditelje/Suma-Striborova>

pitanja od kojih su četiri pitanja bila opisnog tipa, na sedamnaest pitanja trebalo je odgovoriti odabirući jedan odgovor i na pet pitanja je ispitanik mogao odgovoriti birajući jedan ili više odgovora. Od svih pitanja, samo je prvo pitanje bilo obavezno za odgovoriti, budući da je ono definiralo postojanje odjela za djecu u određenoj knjižnici. Anketa je otprilike trajala 10 minuta, a rješavala se putem Interneta koristeći Google obrasce. Pitanja iz ankete bit će prikazana u sklopu rezultata istraživanja.

Cilj i pretpostavka istraživanja

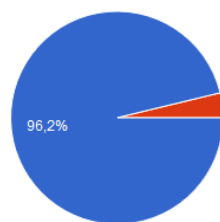
Provedenim istraživanjem željelo se dobiti uvid u trenutno stanje knjižničnih usluga za djecu predškolske dobi s naglaskom na djecu koja ne pohađaju vrtić, učenike prvih razreda osnovnih škola, djecu u (ne)zbrinutim domovima te upotrebu suvremene tehnologije na odjelima za djecu u narodnim knjižnicama. Anketom se prvenstveno željelo saznati imaju li sve narodne knjižnice odjel za djecu te zaposleno stručno osoblje na tom odjelu, kao i koje usluge i građu nude svojim korisnicima predškolske dobi i učenicima prvih razreda osnovne škole. Naglasak je stavljen na djecu koja ne pohađaju vrtić kako bi se uvidjelo na koji je način knjižnica njihov prostor za učenje i provođenje slobodnog vremena, kao i nadopuna pri pohađanju Programa predškole. Cilj nam je bio saznati provodi li knjižnica posebne usluge za djecu u domovima za (ne)zbrinutu djecu, kao i za učenike prvih razreda te koje usluge i proizvode nudi spomenutim skupinama.

Naše pretpostavke su da će sve knjižnice imati odjel za djecu te da će većina tih odjela biti fizički smještena unutar knjižnice. Također pretpostavljamo da stručno osoblje neće u većini knjižnica biti zaposleno samo na tom odjelu. Sljedeće pretpostavke su da će većina knjižnica imati usluge za djecu predškolske dobi, ali da neće posebnu pažnju pridodavati djeci koja ne pohađaju vrtić. Pretpostavke su i dobra opremljenost knjižnica s najsuvremenijom tehnologijom kao i njeno korištenje u radu s djecom predškolske dobi te dobra suradnja većine knjižnica s institucijama i ustanovama koje se bave djecom.

Rezultati

Na anketu su odgovorila 53 knjižničara od sveukupno upitanih dvjestotinjak narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj. Dobiveni odgovori čine ¼ ukupnog broja upitanih knjižnica. Na temelju ovih odgovora pokušat ćemo stvoriti sliku o trenutnom stanju knjižničnih usluga za djecu predškolske dobi i učenike prvih razreda u narodnim knjižnicama u Republici Hrvatskoj.

1. Imate li odjel za djecu? (53 odgovora)

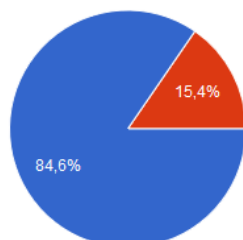

● Da
● Ne

Na prvo pitanje odgovorilo je 53 sudionika te iz dobivenih odgovora uviđamo da većina narodnih knjižnica, u ovom slučaju 51 knjižnica ima odjel za djecu, dok ga 2 knjižnice nemaju. Ovaj rezultat nam ukazuje na to da su u Republici Hrvatskoj veoma dobro zastupljeni odjeli za djecu te da su ove dvije knjižnice samo iznimka.

2. Je li odjel za djecu fizički smješten unutar knjižnice ili je posebno smješten u nekom drugom objektu?

(52 odgovora)

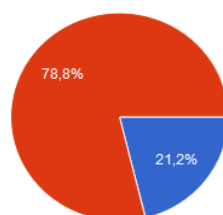
● Odjel za djecu fizički je smješten unutar knjižnice
● Odjel za djecu je posebno smješten u nekom drugom objektu

Na drugo pitanje odgovorilo je 52 sudionika, što bi moglo značiti da je jedan od sudionika greškom odgovorio negativno na prvo pitanje budući da je

nastavio ispunjavati anketu kao da u svojoj knjižnici ipak ima odjel za djecu. U 44 knjižnice odjel za djecu fizički je smješten unutar knjižnice, a u 8 knjižnica smješten je u nekom drugom objektu. Iz ovih rezultata možemo zaključiti da odjeli za djecu još uvijek nemaju svoj prostor u kojem bi bez imalo „smetnje“ odraslim korisnicima mogli slobodno provoditi svoj rad s djecom u samo njima namijenjenom prostoru.

3. Jesu li stručni knjižnični djelatnici raspoređeni striktno po odjelima ili (primjerice u manjim knjižnicama) imaju zaduženja na svim odjelima prema potrebi?

(52 odgovora)

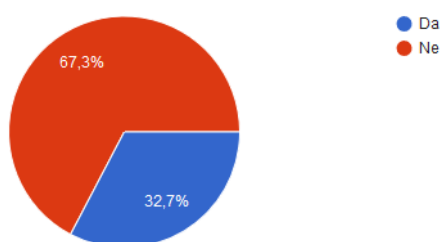
● Stručni knjižnični djelatnici zaduženi su po odjelima
● Stručni knjižnični djelatnici zaduženi su na svim odjelima po potrebi

Na treće pitanje o stručnosti djelatnika odgovorilo je 52 sudionika. Njih 41 odgovorilo je da su stručni knjižnični djelatnici zaduženi na svim odjelima po potrebi, dok ih je 11 odgovorilo kako su stručni

knjižnični djelatnici zaduženi po odjelima, što bi značilo da odjel za djecu ima jednog ili više

zaposlenih djelatnika. Ovi rezultati nam ukazuju da su u većini knjižnica knjižničari raspoređeni po svim odjelima, što bi ujedno značilo i manjak vremena za posvećivanje smo jednom odjelu kao i organizaciju raznih programa i pružanje usluga.

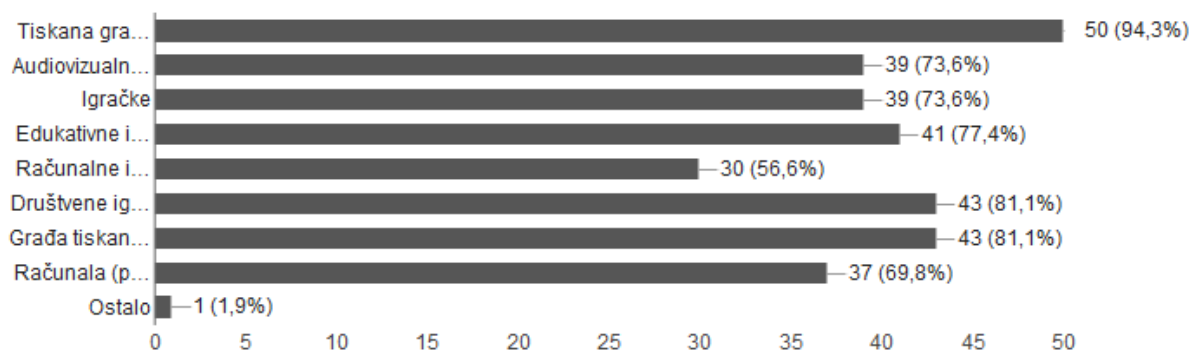
4. Je li na odjelu za djecu zaposlen diplomirani/magistar bibliotekarstva – pedagog?
(52 odgovora)

Na četvrto pitanje od 52 sudionika, 35 ih je odgovorilo da na odjelu za djecu nije zaposlen knjižničar koji je ujedno i pedagog, dok u 17 knjižnica osoblje na

odjelima za djecu ima knjižničare pedagoge što im ujedno olakšava rad s djecom.

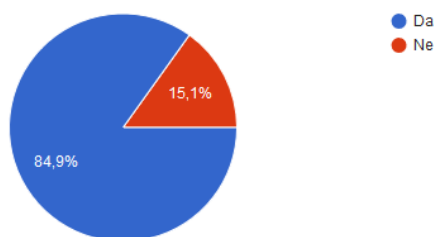
5. Koju građu nudite djeci predškolskog uzrasta (5-7 godina)? (53 odgovora)

Na peto pitanje odgovorilo je svih 53 sudionika te iz njihovih odgovora možemo zaključiti da je u knjižnicama od građe koja se nudi djeci predškolskog uzrasta najzastupljenija tiskana građa. Spomenutu građu označilo je 50 sudionika, što bi značilo da 3 knjižnice ne posjeduju knjige, slikovnice i časopise za djecu pa se i ovaj rezultat mora uzeti s dozom rezerve. Nakon tiskane građe najzastupljenije su društvene igre i građa tiskana velikim slovima (43 knjižnice), te edukativne igre (41 knjižnica), audiovizualna građa i igračke (39 knjižnica), računala (37 knjižnica) te računalne igre (30 knjižnica). Iz ovih rezultat možemo zaključiti da knjižnice nude širok izbor građe djeci predškolske dobi što je iznimno važno za edukaciju kao i provođenje slobodnog vremena u prostoru knjižnice i izvan njega.

6. Provodite li edukativno – kreativne radionice za djecu predškolskog uzrasta?

(53 odgovora)

U 45 knjižnica se provode edukativno-kreativne radionice za djecu predškolskog uzrasta, što je pokazatelj osviještenosti knjižnica o važnosti tih usluga za spomenutu dobnu skupinu, dok se u 8 knjižnica ovakve usluge ne pružaju. Mogućnost razloga ne pružanja ovakvih usluga mogu biti nedostatak prostora, financija, stručnog osoblja i sl.

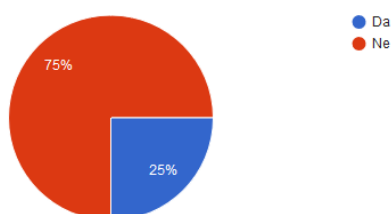
7. Ukoliko da, molim Vas navedite barem neke od njih. (39 odgovora)

Pedagoško-animacijska, kreativna radionica
Igraonica, pričanje priča te engleska pričaonica
pričaonice, crtanje, rad s kolaž papirom, logopedске vježbe, rad s plastelinom
- Likovno- stvaralačke radionice
likovna, literarna, dramska
Čiča miča, počinje priča, Kreativne radionice uz bajke
pričanje priča i program igranja
Radionice za poticanje čitanja. Uz čitanje, kreativno se izražavamo uz pomoć crtanja, bojanja, izrađivanja figurica i slično.
pričaonica (za djecu od tri do šest godina), kutić za najmlađe (za djecu do jedne do tri godine), maštaonica (za djecu starijeg predškolskog uzrasta i mlađeg školskog uzrasta)
Ekološki orijentirane
Igraonice - uzrast 2-7 godina (s dipl. pedagogom)

Radionica izrade domaćih životinja od papira, radionice bojanja likova vezanih za pročitani tekst...
Božićne radionice, čitanje priča
Igraonice za bebe (1-3 godine), igraonice za predškolce (3-6 godina), igraonice na engleskom jeziku 4-6 godina), igraonice na francuskom jeziku (4-6 godina)...
pričaonica, male škole stranih jezika (engleski i njemački), bolnica za medvjediće, šuma Striborova (obiteljska priča na zelenoj površini na Biviju), prezentacije slikovnica...
pričaonice, božićne radionice...
manje dramske predstave, slikanje na temu pročitanih priča i pjesmica
Pričaonicu "Čitaj mi" s radionicama (svakog prvog ponedjeljka u mjesecu, osim u ljetnim mjesecima), scenske igre s radionicama (suradnja sa školom), literarno-scenske predstave s radionicama (suradnja s Društvom naša djeca)...
slikanje, pričaonice, maštaonice, rad s kolaž papirom
Igraonice i pričaonice za najmlađe, Svijet priča na njemačkom jeziku
Pričanje priča i likovne radionice

Na sedmo pitanje odgovorilo je 39 sudionika koji su naveli neke od knjižničnih usluga namijenjenih djeci predškolske dobi. U većini knjižnica provode se edukativno-kreativne radionice koje uključuju, likovni, literarni, dramski izričaj te izradu predmeta od ekološkog materijala i prigodnih ukrasa za Božić, Uskrs, Noć vještica, o nekoj temi i sl. Također se u većini knjižnica održavaju pričaonice i igraonice za spomenute uzraste, kao i radionice učenja nekog stranog jezika. Jedna knjižnica je istaknula provođenje logopedskih vježbi, dok je jedna od knjižnica navela i susrete s piscima, a samo jedna knjižnica navela je provođenje radionica informatičke pismenosti na tabletu i računalu. Uglavnom sve knjižnice organiziraju pričaonice i igraonice kojima djecu upoznaju s knjigom i kulturom čitanja, dok dvije knjižnice provode ovakve radionice i izvan prostora knjižnice, točnije u prirodi. Iz ovih rezultata možemo zaključiti da knjižnice većinom provode edukativno-kreativne radionice koristeći tradicionalne edukativne materijale i pomagala kao i ekološke materijale te da iz ovih odgovora nije vidljiva upotreba informacijsko-komunikacijske tehnologije.

8. Provodite li edukativno – kreativne radionice samo za djecu predškolskog uzrasta koja ne pohađaju vrtić, iako su uključena u obavezni Program predškole?
(52 odgovora)

Na osmo pitanje odgovorilo je 52 sudionika iz čijih odgovora saznajemo da 39 knjižnica ne provodi posebne edukativno-kreativne radionice samo za djecu predškolskog uzrasta koja ne pohađaju vrtić, iako su

uključena u obavezni Program predškole. Takve radionice provode se u 13 knjižnica, što je dobar pokazatelj da se ipak u nekim knjižnicama toj djeci pruža dodatna posebna usluga koja im na taj način omogućuje kvalitetno provođenje slobodnog vremena u kojem se druže sa svojim vršnjacima, susreću s kulturom čitanja te uče kroz igru koristeći se svim knjižničnim resursima.

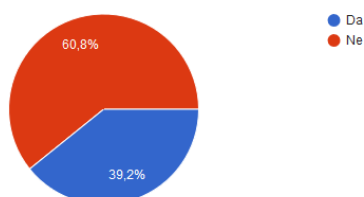
9. Ukoliko da, molim Vas navedite barem neke od njih. (12 odgovora)

odgovor kao i na pitanje 7.

- likovna, literarna, dramska
- Radionice za poticanje čitanja, kreativne radionice.
- Igraonice
- Radionice za djecu koja ne idu u vrtić više ne provodimo jer nema interesa za njih
- USKORO U ŠKOLU, DANAS U KNJIŽNICU
- Sve radionice za predškolce otvorene su i za djecu koja ne pohađaju vrtić.
- Grupne posjete vrtićkih grupa + priče + igra
- manje dramske predstave, slikanje na temu pročitanih priča i pjesmica
- pričaonice, čitaonice, maštaonice
- Likovne radionice za djecu po izboru
- Pričaonica z djecu predškolske dobi od 4 do 7 godina

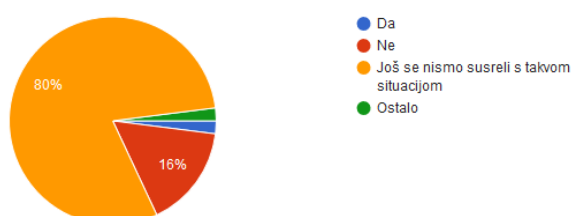
Na deveto pitanje odgovorilo je 12 sudionika koji su uglavnom naveli iste primjere kao i u sedmom pitanju, no ipak se neki odgovori ističu pa je tako zanimljiv naziv radionice *Uskoro u školu, danas u knjižnicu*, ali i isticanje da su na radionice dobrodošla i ostala djeca spomenutog uzrasta, što bi značilo da neke od tih radionica ipak nisu namijenjene samo djeci koja ne pohađaju vrtić. Zanimljiv je i komentar da su se u određenoj knjižnici provodile radionice isključivo za djecu koja ne pohađaju vrtić, ali se zbog nedostatka interesa više ne provode.

10. Budući da Program predškole još uvijek ima nedostatan broj sati za djecu koja ne pohađaju vrtić (250 sati), može li knjižnica svojim programima biti adekvatna i dostatna nadopuna?
(51 odgovor)

Knjižnicu kao adekvatnu i dostatnu nadopunu Programu predškole vidi 20 sudionika, dok njih 31 smatra da knjižnica ne može biti nadopuna spomenutom Programu kojeg pohađaju djeca koja ne pohađaju vrtić.

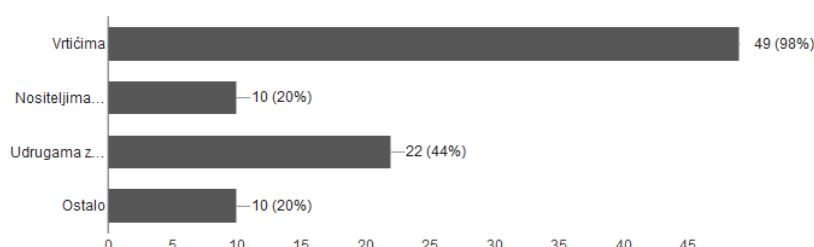
11. Ukoliko su mjesta u nekoj kontinuirano održavanoj radionici za svu djecu predškolskog uzrasta popunjena, imaju li prednost djeca koja ne pohađaju vrtić?
(50 odgovora)

Na ovo pitanje odgovorilo je 50 sudionika te iz njihovih odgovora saznajemo kako se 40 knjižnica još nije susrelo sa situacijom da su se u nekoj kontinuiranoj radionici popunila sva mjesta te da

moraju birati koja djeca ipak neće moći pohađati određenu radionicu i možda dati prednost djeci koja ne pohađaju vrtić. U 8 knjižnica u ovom slučaju djeca koja ne pohađaju vrtić nemaju prednost upisa na radionicu, dok ga u jednoj knjižnici imaju, a jedna knjižnica je označila opciju ostalo pod kojom je navela da je knjižnica središte jednakosti i da ne daju prednost nikome.

12. Dogovarate li kolektivne posjete za edukaciju korištenja knjižnice i njenih usluga s :
(50 odgovora)

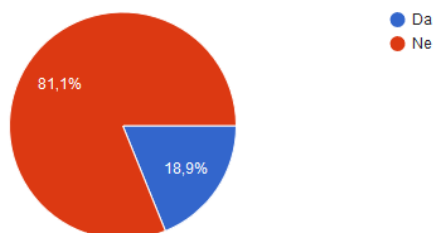
Od 50 knjižnica, njih 49 dogovaraju kolektivne posjete u svrhu edukacije korištenja knjižnice i njenih usluga s vrtićima, a njih 22 s udrugama za djecu. Deset knjižnica

suraduje i s nositeljima programa obveznog predškolskog programa za djecu koja nisu pohađala vrtić, 6 knjižnica ostvaruje suradnju sa školama, jedna knjižnica ostvaruje suradnju s Centrom za pružanje usluga u zajednici „Svitanje“ i jedna knjižnica je navela kako ostvaruju suradnju s udrugama za djecu s poteškoćama u ponašanju i za djecu s mentalnim i fizičkim poteškoćama, a sve to u sklopu projekta Knjižnica širom otvorenih vrata. U jednoj knjižnici

su naveli da ostvaruju suradnju sa svima koji pokazuju interes za takvu kolektivnu edukaciju, dok jedna od knjižnica surađuje s igraonicama. Iz ponuđenih odgovora možemo zaključiti da knjižnice dogovaraju kolektivne posjete za edukaciju korištenja knjižnice i njenih usluga s različitim institucijama i ustanovama kako bi obuhvatile što veći broj korisnika.

13. Imate li posebne usluge za učenike prvog razreda kako biste im olakšali prijelaz iz vrtića/roditeljskog doma u školu?

(53 odgovora)

Od 53 knjižnice, njih 43 ne nudi, a 10 knjižnica nudi posebne usluge za učenike prvih razreda kako bi im olakšali prijelaz iz vrtića/roditeljskog doma u školu. Ovaj rezultat je pokazatelj da je ipak osviještenosti knjižničara u nekim knjižnicama veća te da oni navedeno razdoblje također smatraju stresnim za djecu, kao i da su im potrebne izvan školske aktivnosti u kojima će razvijati svoju kreativnost, maštu i znatiželju prema svojim potrebama.

14. Ukoliko da, molim Vas navedite barem neke od njih. (9 odgovora)

Radionica poticanja čitanja na glas

- besplatan upis učenika 1. razreda OŠ
- sva ostala događanja namjenjena djeci

Besplatno jednogodišnje članstvo

Besplatni upis u članstvo knjižnice

vježbe čitanja

Besplatno članstvo za sve prvašice na području naše teritorijalne jedinice te kolektivne posjete u dogovoru s nastavnicima (edukacija o korištenju Knjižnicom)

Pričaonice, susrete s književnicima, satove lektire i sl.

prvoškolska radionica

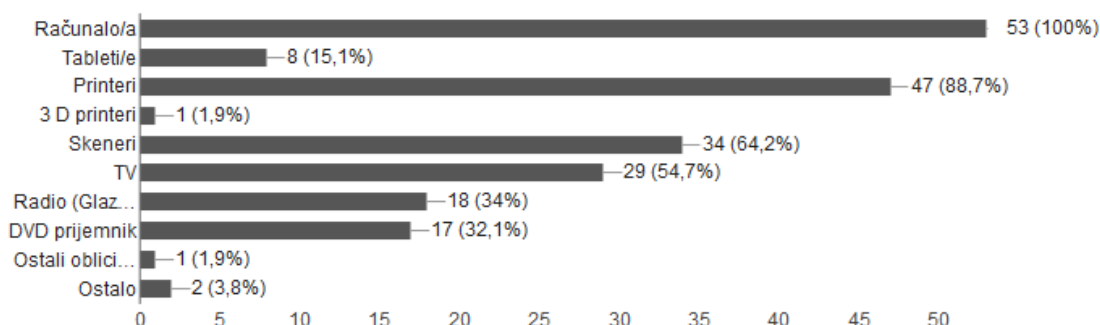
Posjeti prvih razreda knjižnici i besplatan upis za prvašice

Na ovo pitanje odgovorilo je 9 sudionika te iz njihovih odgovora uvidamo kako knjižnice nude besplatan upis svim učenicima prvih razreda na njihovom lokalnom području te da za njih provode pričaonice, radionice, vježbe čitanja i sl.

15. Koje vrste suvremene tehnologije su zastupljene u Vašoj knjižnici?

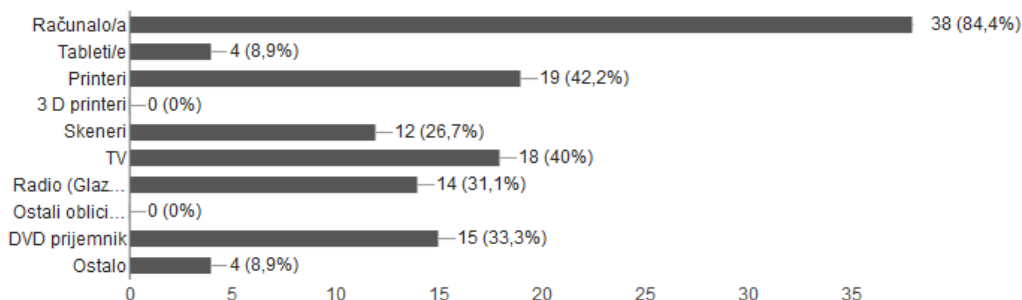
(53 odgovora)

Na ovo pitanje je odgovorilo 53 sudionika te prema njihovim odgovorima uviđamo da su u sve 53 knjižnice od suvremene tehnologije zastupljena računala, što nam je pokazatelj da je taj oblik tehnologije već odavno prihvaćen u svim knjižnicama. Nakon računala po zastupljenosti slijede printeri (47 knjižnica), skeneri (34 knjižnice), televizori (29 knjižnica), radio (Glazbena slušaonice) (18 knjižnica), DVD prijemnik (17 knjižnica), dok se tableti koriste u samo 8 knjižnica, a 3D printeri u samo jednoj knjižnici. U jednoj knjižnici su zastupljeni i ostali oblici suvremene tehnologije (primjerice mini mikroskopi za rad na računalu), a u jednoj knjižnici koriste projektor, dok u drugoj koriste robota. Iz ovih rezultata možemo zaključiti da je većina knjižnica solidno opremljena suvremenom tehnologijom, a ipak manji broj njih najsuvremenijom (tableti, 3D printer, robot).

16. Koju od navedene suvremene tehnologije koristite u radu s djecom predškolske dobi?

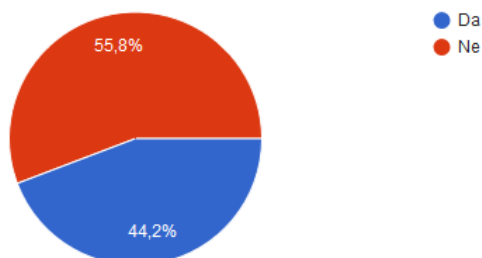
(45 odgovora)

Na ovo pitanje su odgovorila 45 sudionika iz čijih odgovora uviđamo da se od navedene suvremene tehnologije u radu s djecom predškolske dobi u 38 knjižnica koriste računala, u 19 knjižnica printeri, u 18 knjižnica televizori i u 15 knjižnica DVD prijamnici. Za rad sa spomenutom skupinom u 14 knjižnica se koristi radio, u 12 skeneri te u 4 knjižnice tableti i

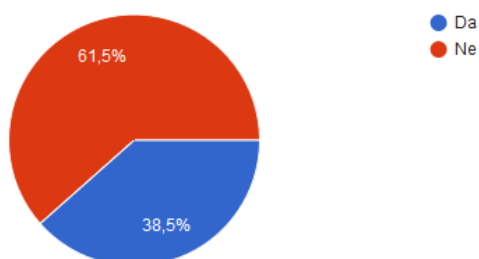
ostala pomagala, gdje je jedna knjižnica navela projektor, druga Playstation3, treća CD player, a četvrta ništa. U niti jednoj knjižnici u radu s djecom predškolske dobi se ne koriste 3D printeri ni ostali oblici suvremene tehnologije.

17. Koristite li edukativne igre za tablete i računala? (52 odgovora)

Edukativne igre za tablete i računala koriste se u 23 knjižnice, dok se u 29 ne primjenjuju u radu. Iz ovog rezultata možemo uvidjeti da nije tako velika razlika u broju knjižnica koje koriste i ne koriste edukativne igre te da sudeći po broju onih koje koriste, edukativne igre pronalaze put do korisnika knjižnice kao jedan od medija za edukaciju.

18. Educirate li roditelje/odgajatelje o korištenju tehnologije i njenim prednostima i nedostacima za djecu predškolske dobi?
(52 odgovora)

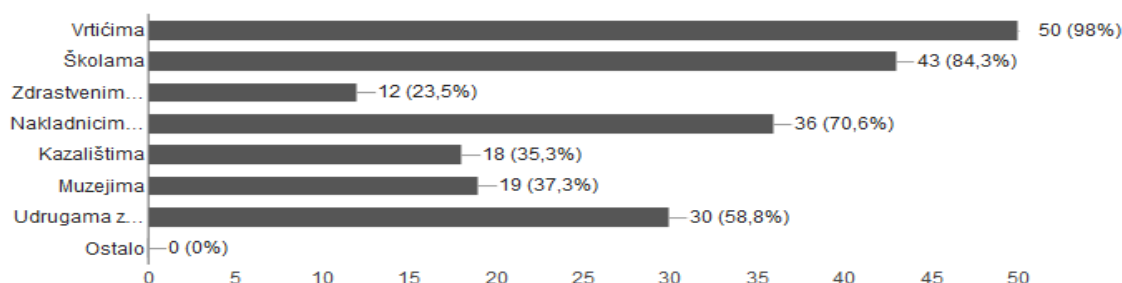

U 20 knjižnica provodi se edukacija za roditelje/odgajatelje o korištenju tehnologije, dok se u 32 knjižnice ona ne provodi. Prema ovim rezultatima možemo zaključiti da knjižnice još uvijek nisu svjesne svoje uloge u edukaciji roditelja/odgajatelja, koje bi im kao kompetentne institucije mogle uvelike pomoći u njihovim svakodnevnim izazovima vezanih uz upotrebu suvremene tehnologije za djecu predškolske dobi. Razlozi neprovođenja edukacije mogu biti

višestruki kao nedostatak osposobljenosti knjižničnih djelatnika u području informacijsko-komunikacijske tehnologije, vremena, financija i sl.

19. S kojim ustanovama, udrugama, sekcijama surađujete u svrhu edukacije djece predškolske dobi?

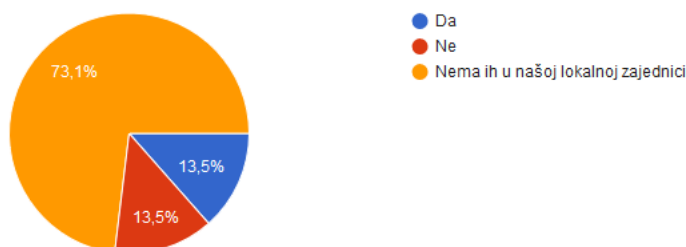
(51 odgovor)

Na pitanje o suradnji u svrhu edukacije djece predškolske dobi odgovorio je 51 sudionik. Prema rezultatima uviđamo da knjižnice najviše surađuju s vrtićima (50 knjižnica), zatim sa školama (43 knjižnice), nakladnicima za dječju knjigu (36 knjižnica), udrugama za djecu (30 knjižnica), muzejima (19 knjižnica), kazalištima (18 knjižnica) te zdravstvenim ustanovama (12 knjižnica). Iz priloženih rezultata možemo zaključiti kako knjižnice surađuju s velikim brojem institucija i udruga u svrhu edukacije djece predškolske dobi.

20. Suradujete li s domovima za nezbrinutu djecu u edukaciji korištenja knjižničnih usluga za djecu predškolske dobi?

(52 odgovora)

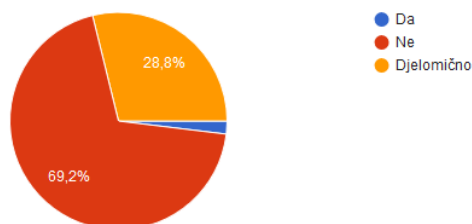

Od 52 knjižnice, samo njih 7 surađuje s domovima za (ne)zbrinutu djecu, a 38 knjižnica se nalaze u lokalnim sredinama u kojima nema domova za (ne)zbrinutu djecu,

stoga nisu u mogućnosti ostvarivati takav oblik suradnje. Naime, 7 knjižnica se nalazi u lokalnoj sredini u kojoj se nalaze i domovi za (ne)zbrinutu djecu, ali uopće ne surađuju s njima, što je veoma razočaravajuća činjenica. Razlog nesuradnje može biti višestruk, no

možda će ova anketa ipak potaknuti nekog knjižničara na poticanje suradnje od strane knjižnice ukoliko isto već prije nije učinjeno.

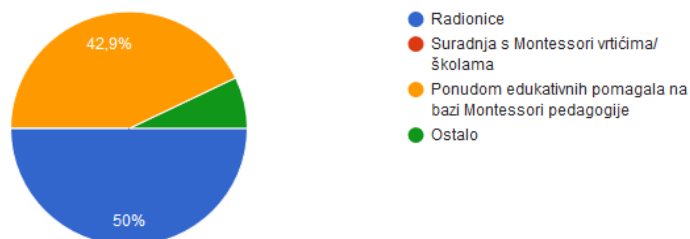
21. Koristite li u svom radu Montessori pedagogiju za djecu predškolske dobi ?
(52 odgovora)

U svom radu s djecom predškolske dobi samo jedna knjižnica od njih 52 koristi Montessori pedagogiju, dok je njih 15 koristi samo djelomično. Montessori

pedagogiju u radu s djecom predškolske dobi uopće ne koristi 36 knjižnica, što je pokazatelj da ovaj oblik pedagogije nije zaživio u narodnim knjižnicama u Republici Hrvatskoj te da se uglavnom djelomično koristi u knjižnicama.

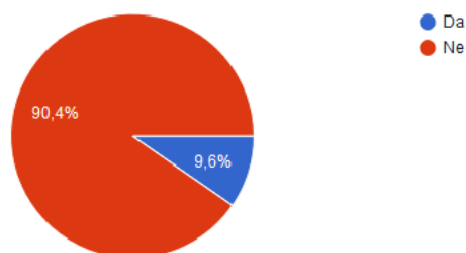
22. Ukoliko da, na koji način je primjenjujete? (14 odgovora)

Na ovo pitanje je odgovorilo 14 sudionika, iako je prema prethodnom pitanju njih 16 navelo da na neki način koristi ovu vrstu

pedagogije. Montessori radionice se održavaju u 7 knjižnica, a u 6 knjižnica se nude edukativna pomagala na bazi Montessori pedagogije, dok su u jednoj knjižnici naveli da ne koriste ništa od navedenog. Niti jedna od spomenutih knjižnica ne ostvaruje suradnju s Montessori vrtićima/školama, što bi nažalost moglo značiti da ne postoji velik interes i potreba ni od strane knjižnice ni od strane Montessori institucija.

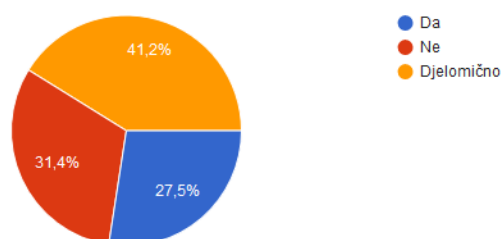
23. Primjenjujete li neku drugu pedagogiju? (Primjerice Waldorfsku)
(52 odgovora)

Samo 5 knjižnica od njih 52 u svome radu koristi neku drugu pedagogiju dok njih 47 ne koristi, što nam može biti pokazatelj da zbog nekog razloga knjižnice nisu toliko otvorene prema

različitim vrstama pedagogije. Razlozi naravno mogu biti nedostatak stručne radne snage, vremena, financija i prostora za provođenje radionica na temelju neke od pedagogija.

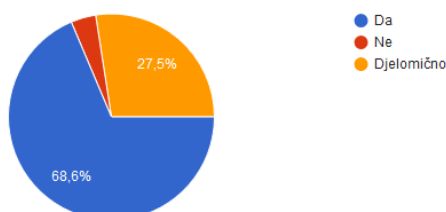
24. Budući da je za provođenje spomenutih usluga za djecu koja ne pohađaju vrtić, potreban kvantitativan i kvalitativan stručni kadar, jesu li u Vašoj knjižnici zadovoljeni ti uvjeti?
(51 odgovor)

U 14 knjižnica smatraju da njihov stručni kadar zadovoljava uvjete za provođenje spomenutih usluga za djecu koja ne pohađaju vrtić, dok su

ti uvjeti djelomično zadovoljeni u 21 knjižnici, a u 16 knjižnica nisu uopće zadovoljeni. Ovi rezultati nam ukazuju na nedostatak stručne radne snage na odjelima za djecu koja bi mogla provoditi ovakve vrste usluga.

25. Ukoliko bi prethodno spomenuti uvjeti u Vašoj knjižnici bili zadovoljeni, biste li i praktično podržali ideju rada knjižničara s predškolskom djecom koja ne idu u vrtić?
(51 odgovor)

Ukoliko bi prethodno spomenuti uvjeti bili zadovoljeni 35 knjižnica bi podržalo ideju rada knjižničara s predškolskom djecom koja ne pohađaju vrtić, dok njih 14 djelomično

podržava tu ideju, a dvije knjižnice je uopće ne podržavaju.

26. Ukoliko želite možete napisati Vaš komentar/ideju o temi ispitivanja.

(13 odgovora)

Knjižnica ne može biti zamjena za vrtićku djelatnost, odnosno edukacijsku i odgojnu djelatnost. Primarno bi knjižnica trebala sudjelovati u kvalitetnoj organizaciji područja slobodnog vremena i zabave djece.

Zanimljiva tema, ali nažalost preširoka za male knjižnice u malim sredinama gdje se mučimo da održimo škole i vrtić otvorenima (zbog malog broja djece), tako da je teško za očekivati da se u maloj knjižnici u kojoj je zaposlen jedan knjižničar, pa čak i ako je obrazovan posebno pozabavi svim dobnim skupinama. Osim što više odgovara velikim gradskim knjižnicama, drugih primjedbi nemamo. Pitanja odlično strukturirana, razumljiva i jednostavna.

iako je knjižnica imala osigurana sredstva za honorar dipl. odgajatelju koji je vodio radionice za djecu koja ne polaze vrtić, interes roditelja ne postoji i radionice su otkazane.

Ideja je svakako vrijedan doprinos razvoju usluga za djecu predškolskog uzrasta. Educiranjem i razvijanjem čitalačkih navika u djece te dobne skupine stvara se najbolja baza budućih korisnika.

Tema je odlična, ali mi ne možemo održavati kontinuirane edukativne programe jer nas nema dovoljno zaposlenih, a prostor je velik. Naše radionice pohađa tko želi i kad želi. Dakle nemamo stalnu grupu. Recimo da je više manje spontano. Bilo bi jako dobro kada bismo imali barem još jednog knjižničara, koji ima primarnu struku odgajatelja.

Zanimljiva tema koja je nama posebno primjenjiva

čitalačkih navika u djece te dobne skupine stvara se najbolja baza budućih korisnika.

Tema je odlična, ali mi ne možemo održavati kontinuirane edukativne programe jer nas nema dovoljno zaposlenih, a prostor je velik. Naše radionice pohađa tko želi i kad želi. Dakle nemamo stalnu grupu. Recimo da je više manje spontano. Bilo bi jako dobro kada bismo imali barem još jednog knjižničara, koji ima primarnu struku odgajatelja.

Zanimljiva tema koja je nama posebno primjenjiva

Smatram da su manje dramske predstave izuzetno korisne za djecu predškolske dobi

Tema je zanimljiva i perspektivna. Hvala!

Za kvalitetan navedeni rad prvenstveno nemamo prostorne uvjete.

prije dvadesetak godina takav program smo redovito provodili u gradskim knjižnicama po nalogu Ministarstva

Ideja je dobra iako je teško odvajati djecu od one koja idu ili ne idu u vrtić. Mislim da knjižnica treba biti dostupna svima. Programi kojim se provode u jutro i onako su dostupni samo djeci koja ne idu u vrtić i koje čuvaju bake ili mame koje ne rade.

Knjižničari ne prave razliku između djece koja pohađaju vrtić i onih drugih. Svi imaju jednaka prava na besplatne knjižnične programe, a to piše i u IFLA-inim smjernicama za knjižnične usluge za malu djecu!

U 26. pitanju sudionici su mogli napisati svoj komentar/ideju o temi ispitivanja. Trinaest sudionika je izrazilo svoje mišljenje o temi ispitivanja, od koji je većina podržala ideju i iako neki nemaju mogućnosti za provedbu te ideje, smatraju da je ona bitna. Nekoliko sudionika nije podržalo ideju odvajanja djece koja pohađaju i koja ne pohađaju vrtić, komentirajući kako su knjižnice jednake za sve i pristup i usluge moraju biti ravnopravne za su djecu predškolske dobi. Naime ideja i nije bila takva da se skroz odvoje te dvije skupine djece, već da se djeci koja ne pohađaju vrtić omoguće samo dodatne usluge koje bi se provodile u vrijeme kada su ostala djeca u vrtiću. Takav slučaj je spomenuo i jedan sudionik koji je naveo

kao u dotičnoj knjižnici ne prave razliku među djecom, ali kako se određeni programi prevode samo ujutro tako da su zapravo dostupni samo onoj djeci koja ne pohađaju vrtić.

Zaključak istraživanja

Većina narodnih knjižnica ima odjele za djecu koji su fizički smješteni unutar knjižnice, što je potvrdilo našu prvu pretpostavku, kao i pretpostavku da stručno osoblje u većini knjižnica nije zaposleno samo na odjelu za djecu, što im zapravo na neki način onemogućuje kvalitetniji rad s djecom. U većini knjižnica, što je također bila jedna od pretpostavki, provode se edukativno-kreativne radionice za djecu predškolskog uzrasta od kojih su najzastupljenije likovne, dramske radionice, igraonice i pričaonice. Pri provođenju radionica ne pridaje se veća pažnja djeci koja ne pohađaju vrtić, što je potvrdilo jednu od naših pretpostavki. Knjižnice djeci predškolskog uzrasta nude tiskanu građu, društvene igre, građu tiskanu velikim slovima, edukativne igre, audiovizualnu građu, igračke, računala te računalne igre, a od suvremenih tehnologija se koriste računala, printeri, televizori, DVD prijamnici, radio, skeneri, tableti, projektor, Playstation 3 i CD player. Opremljenost knjižnica i upotreba suvremene tehnologije u radu s djecom je zadovoljavajuća, iako se najsuvremeniji oblici tehnologije koriste u vrlo malom broju knjižnica stoga je naša pretpostavka djelomično potvrđena. Iz ankete smo saznali da neke od knjižnica surađuju s domovima za (ne)zbrinutu djecu te da manji broj knjižnica provodi radionice za učenike prvih razreda osnovne škole. Većina knjižnica bi podržava provođenje posebnih usluga za djecu koja ne pohađaju vrtić, ukoliko bi bili zadovoljeni uvjeti kvalitetnog i kvantitativnog stručnog osoblja.

Iz ankete možemo zaključiti da su narodne knjižnice aktivne te da pružaju zadovoljavajući broj usluga i građe kao i suvremene tehnologije za djecu predškolske dobi i učenike prvih razreda. Nezadovoljavajuća je činjenica da mali broj knjižnica surađuje s domovima za (ne)zbrinutu djecu kao i da mnoge knjižnice ne povode edukaciju roditelja/odgajatelja o suvremenoj tehnologiji. Svakako je hvalevrijedna suradnja koju knjižnice ostvaruju s raznim institucijama i udrugama koje se bave djecom u svrhu pružanja kvalitetne edukacije svojim korisnicima. Svrha ovog istraživanja bila je stvoriti trenutnu sliku o knjižničnim uslugama za djecu predškolske dobi s naglaskom na onu koja ne pohađaju vrtić, učenike prvih razreda i djecu iz domova za (ne)zbrinutu djecu, ali i potaknuti knjižničare na razmišljanje o poboljšanju ili uvođenju pojedinih usluga kao i poticanju suradnje s onim institucijama i udrugama s kojima do sada nisu surađivali. Nadamo se da će ova anketa ispuniti svoj cilj te da će barem nekog potaknuti na poboljšanje rada na odjelu za djecu.

Zaključak

Narodne knjižnice i njihovi odjeli za djecu su prostori u koje djeca dolaze samovoljno i u kojima uče kroz zabavu, druže se s drugom djecom, razvijaju svoje sposobnosti i vještine, kreativnost, maštu i znatiželju. Knjižnične usluge za djecu predškolske dobi provode se u većini narodnih knjižnica na odjelima za djecu. Jedna od zadaća knjižnica je privući svoje male korisnike raznovrsnom ponudom zanimljive vrste građe i usluga te im omogućiti kvalitetno provođenje vremena kao i temelje za informacijsku pismenost, cjeloživotno učenje, kulturno obrazovanje i rad na vlastitoj osobnosti i postizanju samopouzdanja i samopoštovanja. Odjeli za djecu njeguju interese svakog pojedinca pružajući mu mogućnost slobodnog i samovoljnog odabira edukativnog medija pomoću kojeg će učiti te usmjeravati svoje interese, razvijati kreativnost i maštu, u prostoru koji ga ne ocjenjuje, niti procjenjuje, i u kojem je slobodno učiti na individualno prihvatljiv način. Djeca se u knjižnici osjećaju slobodnom, što čini veliku prednost knjižnica pred obveznim odgojno-obrazovnim institucijama. Tu prednost knjižnice mogu iskoristiti pa i iskorištavaju u pomaganju učenicima prvih razreda pri prijelazu iz vrtića/roditeljskog doma u školu, prijelazu koji je uglavnom obilježen kao stresno razdoblje u kojem se gube kreativnost i mašta. Ponudom tradicionalnih edukativnih materijala i informacijsko-komunikacijske tehnologije, odjeli za djecu, svoj djeci omogućuju korištenje spomenutih medija pomoću kojih se mogu razvijati i učiti kroz zabavu, bez obzira na mogućnosti koje imaju kod kuće. Knjižnica je u ulozi edukatora djece i njihovih roditelja/odgajatelja, stoga je bitno formalno (radionice, predavanja) i neformalno u svakodnevnom radu, educiranje korisnika o korištenju, prednostima i nedostacima suvremenih i tradicionalnih medija. Temeljno načelo svake knjižnice je jednak pristup svima, što ni u kojem slučaju ne pobijaju primjeri knjižničnih usluga za djecu koja ne pohađaju vrtić, već su oni prikazani kao dodatne usluge toj djeci koja ih ne dobivaju kao ona djeca koja pohađaju vrtić. Knjižnice bi ipak više pažnje trebale obratiti na pružanje usluga štićenicima domova za (ne)zbrinutu djecu i omogućiti im socijalizaciju s drugom djecom, uklapanje u lokalnu zajednicu, toplinu „doma“ kao i građu i usluge koje nemaju u domovima za (ne)zbrinutu djecu. Kako bi što bolje provodile svoje usluge, iznimno je bitno njegovati suradnju s čim više institucija i udruga koje se bave djecom.

Cilj ovog rada bio je proučiti problematiku knjižničnih usluga za djecu predškolske dobi s naglaskom na onu koja ne pohađaju vrtić, učenike prvih razreda i štićenike doma za (ne)zbrinutu djecu, kako bi se utvrdilo što knjižnica čini i može činiti na tom području. Stavljen je naglasak na poticanje kreativnosti, mašte, znatiželje, učenja kroz zabavu,

socijalizacije djece s njihovim vršnjacima uz uporabu svih knjižničnih resursa i usluga. Poseban naglasak stavljen je i na upotrebu informacijsko-komunikacijske tehnologije u kombinaciji s tradicionalnim suvremenim pomagalicama, kao i isticanje prednosti i nedostataka obaju medija. Istraživanjem je potvrđeno kako su narodne knjižnice i njihovi odjeli za djecu u Republici Hrvatskoj iznimno aktivne te kako pružaju puno raznovrsne građe i usluga spomenutoj populaciji. Podastrijeti primjeri i usporedba tradicionalnih i suvremenih edukativnih medija u radu s djecom, imaju za cilj unijeti dašak novih ideja na odjele za djecu koji se trude biti ukorak s vremenom i djeci pružiti što bolje mogućnosti tijekom njihovog boravka u knjižnici.

„Dječje su knjižnice igrališta za umove, odmarališta za duše, polazišta za istraživače, nalazišta za pronalazače, utočišta za sve koji s vanjskim svijetom imaju kratki spoj“⁴⁴ stoga je na njima da grade svoj odnos s malim korisnicima i da im građom i uslugama pomažu graditi njihov svijet koji će im pomoći da odrastu u sretne i zadovoljne pojedince koji će i dalje biti aktivni korisnici knjižnice.

---

⁴⁴ Gradska knjižnica Rijeka. Što sve mogu/čemu služe dječje knjižnice?. // Magazin. Rijeka : Gradska knjižnica Rijeka, 2015. Dostupno na : <http://gkr.hr/Magazin/Razgovori/Sto-sve-mogu-cemu-sluzje-djecje-knjiznice> (28.11.2016.)

Literatura

1. Abeceda&Brojevi Hrvatska. Google Play. Dostupno na : <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.imerjaj.abecedahrvarska&hl=hr> (6.11.2016.)
2. Abeceda. Google Play. Dostupno na : <https://play.google.com/store/apps/details?id=net.AVDevelopment.abeceda&hl=hr> (6.11.2016.)
3. Adresar. Portal narodnih knjižnica. Dostupno na : <http://www.knjiznica.hr/mods/adresar/> (16.11.2016.)
4. AlphaTots Alphabet. Google Play. Dostupno na : <https://play.google.com/store/apps/details?id=air.com.spinlight.alphatots&hl=hr> (6.11.2016.)
5. Astreja plus. Dostupno na : <http://www.astrejaplus.hr/> (11.11.2016.)
6. Buczkowska, S. O nekim oblicima rada s djecom : iskustva Gradske knjižnice Marka Marulića u odjelu Trstenik. // Hrvatske narodne knjižnice u svjetlu IFLA-inih smjernica. / urednice Tihana Pavičić; Jadranka Slobodanac. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2004. str. 71 – 75.
7. Bussmann, I. Narodna knjižnica budućnosti : mjesno središte obrazovanja, učenja i socijalne inkluzije. // Slobodan pristup informacijama : 9. okrugli stol. / uredile Alemka Belan-Simić i Aleksandra Horvat. Zagreb, 2010. str. 17-25.
8. Čelić-Tica, V.; Slobodanac, J. Međunarodna dječja digitalna knjižnica. // Hrvatske narodne knjižnice u svjetlu IFLA-inih smjernica. / urednice Tihana Pavičić; Jadranka Slobodanac. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2004. str. 120 – 125.
9. Čičko, H. Kako je rastao i razvijao se Odjel za djecu i mladež Gradske knjižnice. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće : zbornik / uredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2001. str. 12- 26.
10. Čovječe ispravi se. UNICEF. Dostupno na : http://covjeceispravise.unicef.hr/#how_to (15.11.2016.)
11. Dječja odjel Stribor. Gradska knjižnica Rijeka. Dostupno na : <http://gkr.hr/Vodic-za-korisnike/Lokacije/Djecji-odjel-Stribor> (8.11.2016.)
12. Duran, M. Dijete i igra. Jastrebarsko : Naklada Slap, 1995.
13. Edukativne igre za djecu. Google Play. Dostupno na : <https://play.google.com/store> (11.11.2016.)

14. Edukativne igre za djecu. Ida didactica. Dostupno na : <http://www.idadidacta.hr/> (11.11.2016.)
15. Gašparac, B. Igramo li se kazališta ili književni tekst kao podloga za dramsku igru u knjižnici. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000. str. 87 – 92.
16. Goldieblox. Dostupno na : <http://www.goldieblox.com/> (3.11.2016.)
17. Gradska knjižnica Bakar. Dostupno na: <http://www.gkbakar.hr/> (8.11.2016.)
18. Gradska knjižnica Pula. Dostupno na : <http://www.gkc-pula.hr/hr/ogranci/djecja-knjiznica/> (19.11.2016.)
19. Gradska knjižnica Rijeka. Što sve mogu/čemu služe dječje knjižnice?. // Magazin. Rijeka : Gradska knjižnica Rijeka, 2015. Dostupno na : <http://gkr.hr/Magazin/Razgovori/Sto-sve-mogu-cemu-sluze-djecje-knjiznice> (28.11.2016.)
20. Gradska knjižnica Velika Gorica. Dostupno na : <http://www.knjiznica-vg.hr/> (20.11.2016.)
21. Greenspan, S. I. Sjajni klinici : kako pomoći djetetu da razvije 10 kvaliteta potrebnih za zdrav, sretan i uspješan život. Buševac: Ostvarenje, 2009.
22. Guernsey, L. A Conversation with Sir Ken Robinson. Parent's Choice : children's media & toy reviews. Dostupno na : http://www.parents-choice.org/article.cfm?art_id=358&the_page=consider_this (5.11.2016.)
23. IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za razvoj službi i usluga. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005.
24. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. 2. izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
25. Ille, J. Dom, posao, nešto treće : knjižnica kao „treći prostor“. //Narodne knjižnice kao treći prostor : 9.savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. / urednice Dunja Marija Gabriel; Jelica Leščić. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2015. str. 77 – 84.
26. Informacijska i komunikacijska tehnologija. Hrvatska enciklopedija. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na : <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=27406> (7.11.2016.)
27. Juričić, M.; Markić, I. Pedagoško-didaktička koncepcija, organizacija i praksa u Montessori školi. str. 167-178.
28. Kalaš, I. Recognizing the potential of ICT in early childhood education. Moscow: UNESCO Institute for Information Technologies in Education, 2010.

29. Kids Preschool Learning Games. Google Play. Dostupno na : <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.greysprings.games&hl=hr> (6.11.2016.)
30. Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na : <http://www.kgz.hr/hr> (8.11.2016.).
31. Korisni linkovi za djecu i roditelje. Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na : <http://www.kgz.hr/hr/za-djecu-i-roditelje-4293/korisni-linkovi-4311/4311> (9.11.2016.)
32. Kovač, V. Uloga i mjesto igranke u dječjoj knjižnici. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000. str. 104 – 107.
33. Kovačević, Gordana. Primjeri kreativnog rada s djecom u Osnovnoj školi Krasica. Privatna poruka. (22.11.2016.).
34. Kubelka, R.; Pelt, R.; Vrabanac, D. Dječji talenti : otkrijete talente svog djeteta podržavajući izvornost dječjeg učenja. Velika Mlaka : Ostvarenje, 2013.
35. Lepičnik Vodopivec, J.; Samec, P. Razvoj kompetencija kod djece dobi od četiri godine uz pomoć informacijsko-komunikacijske tehnologije. // Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje. 14, 2(2012), str. 293-306. Dostupno na : http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=125297 (17.11.2016.)
36. Lešin, G. Informacijsko komunikacijske kompetencije i djeteta rane i predškolske dobi. Zagreb : Dječji vrtić Milana Sachsa,
37. Martinović, I.; Stričević, I. Kompetencije dječjih knjižničara : koliko poznaju literaturu za svoje korisnike. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 56, 3 (2013), str. 67 – 90.
38. Mobile Montessori. Dostupno na : <http://www.mobilemontessori.org/> (15.11.2016.)
39. Monkey Preschool Explorers. Google Play. Dostupno na : <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.thup.explorers> (6.11.2016.)
40. Monkey Preschool Lunchbox. Google Play. Dostupno na : <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.thup.lunchbox&hl=hr> (6.11.2016.)
41. Narodna knjižnica : IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za razvoj službi i usluga. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003.
42. Narodne novine (2013) Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju. Zagreb : Narodne novine d.d., 97 (10), 07 (107) , 13 (94). Dostupno na

- : <http://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-pred%C5%A1kolskom-odgoju-i-obrazovanju>
(10.11.2016.)
43. Narodne novine (2014) Pravilnik o sadržaju i trajanju programa predškole. Zagreb : Narodne novine d.d., 14 (107). Dostupno na : http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_09_107_2081.html (11.11.2016.)
44. Ogranak Caprag. Narodna knjižnica i čitaonica Vlado Gotovac Sisak. Dostupno na : <http://www.nkc-sisak.hr/> (25.11.2016.)
45. Pearce, K. Sir Ken Robinson On The Importance Of Imagination and Creativity. Diogenius. 2014. Dostupno na : <https://www.diogenius.com/sir-ken-robinson-the-power-of-imagination-and-creativity/> (5.11.2016.)
46. Philipps, S. Montessori priprema za život : odgoj neovisnosti i odgovornosti. Jastrebarsko : Naklada Slap, 2003.
47. Pitamic, M. Pokaži mi kako se to radi : Montessori aktivnosti za vas i vaše dijete. Zagreb : Mozaik knjiga, 2014.
48. Predškolci. Centar za sigurniji Internet. Dostupno na : <http://www.sigurnijiinternet.hr/ucitelji-i-nastavnici/ucitelji-i-nastavnicipredskolci/> (15.11.2016.)
49. Program predškole. Dostupno na : <https://gov.hr/moja-uprava/obrazovanje/predskolski-odgoj-i-obrazovanje/program-predskole/216> (11.11.2016.)
50. Programi za djecu i roditelje. Dječja knjižnica Stribor. Dostupno na : <http://gkr.hr/Vodic-za-korisnike/Nasi-programi/Za-djecu-i-roditelje/Suma-Striborova> (20.11.2016.)
51. Roominate. Dostupno na : <http://www.roominatetoy.com/> (3.11.2016.)
52. Seitz, M.; Hallwachs, U. Montessori ili Waldorf? : knjiga za roditelje, odgajatelje i pedagoge. Zagreb : Educa, 1997.
53. Shape Builder Preschool Puzzle. Google Play. Dostupno na : <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.chris.shapebuilder&hl=hr> (6.11.2016.)
54. Sir Ken Robinson. Dostupno na : <http://sirkenrobinson.com/> (5.11.2016.)
55. Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005.
56. Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.

57. Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.
58. Stevanović, M. Predškolska pedagogija. Rijeka : Andromeda, 2003.
59. Stričević, I. Dječja knjižnica ukorak s vremenom. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000. str. 6 -12.
60. Stričević, I. Suradnja s roditeljima u dječjoj knjižnici : mogućnosti i perspektive. // Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja. 4, 4-5 (1995), str 587 - 599. Dostupno na : <http://hrcak.srce.hr/32362> (12.11.2016.)
61. Stričević, I.; Čičko, H.; Križanić Delač, Đ. Knjižnične službe i usluge za djecu u hrvatskim narodnim knjižnicama : razvoj, stanje i perspektive. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 49, 1 / 4 (2006), str. 22 -36.
62. Stričević, I.; Čunović, K. Knjižnične usluge za djecu rane dobi i roditelje u Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 56, 3 (2013), str. 47 -66.
63. Sunčica. Google Play. Dostupno na : <https://play.google.com/store/search?q=Sun%C4%8Dica&c=apps&hl=hr> (6.11.2016.)
64. Šimić, S. Koliko poznajem i koristim svoju dječju knjižnicu? // Narodne knjižnice kao treći prostor : 9.savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. / urednice Dunja Marija Gabriel; Jelica Leščić. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2015. str. 341 – 350.
65. Špiranec, S.; Banek Zorica, M. Informacijska pismenost : teorijski okvir i polazišta. Zagreb : Zavod za informacijske studije, 2008.
66. Šubat, Jelena. Fotografije : Gradska knjižnica Bakar. Privatna poruka (28.11.2016.)
67. Tatković, N.; Ružić Baf, M. Računalo – komunikacijski izazov djeci predškolske dobi. // Informatologija 44, 1(2011), str. 27-30.
68. The Cat in the Hat – Dr. Seuss. Google Play. Dostupno na : https://play.google.com/store/apps/details?id=com.oceanhouse_media.bookcatinthehat_app (6.11.2016.)
69. Upute za poslovanje narodnih knjižnica / uredila Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996.
70. Vesela školica. Artmedia multimedija i izdavaštvo. Dostupno na : <http://www.artrea.com.hr/VeselaSkolica.html> (15.11.2016.)

71. Vukasović, A. Pedagogija. 3. izd. Zagreb : Alfa d.d.; Hrvatski katolički zbor „Mi“, 1994.
72. Zabavno učenje za djecu. Google Play. Dostupno na : <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.naucitedecu&hl=hr> (6.11.2016.)
73. Živković, D. Elektronička knjiga. Zagreb : Multigraf, 2001.

Popis slika

Slika 1_ Slovo N	22
Slika 2_ Slovo R.....	22
Slika 3_ Abeceda.....	22
Slika 4_ Broj 7 i Snjeguljica i sedam patuljaka	22
Slika 5_ Hrabrica.....	22
Slika 6_ Plesna haljina žutog maslačka	22
Slika 7_ Ah ta lektira u Gradskoj knjižnici Bakar.....	23
Slika 8_ Ah ta lektira u Gradskoj knjižnici Bakar-2	23
Slika 9_ Mobile Montessori aplikacija	30
Slika 10_ Mobile Montessori aplikacija - 2.....	30
Slika 11_ Vedra ABC slikovnica	32
Slika 12_ Slovarica	32
Slika 13_ Aplikacija Abeceda	32
Slika 14_ Svjetleći stol	33
Slika 15_ LED panel.....	33
Slika 16_ PowerClix	35
Slika 17_ Clics elementi	35
Slika 19_ 3D Builder.....	Error! Bookmark not defined.
Slika 20_ Robot napravljen od Clics elemenata	Error! Bookmark not defined.
Slika 21_ Animals! Shape Puzzles	Error! Bookmark not defined.
Slika 22_ Drvena slagalica u obliku leptira	Error! Bookmark not defined.
Slika 23_ Uporaba mini microscopa	37
Slika 24_ Mini microscopi.....	37

Izvori slika

1. Kovačević, Gordana. Primjeri kreativnog rada s djecom u Osnovnoj školi Krasica. Privatna poruka. (22.11.2016.).
2. Kovačević, Gordana. Primjeri kreativnog rada s djecom u Osnovnoj školi Krasica. Privatna poruka. (22.11.2016.).
3. Kovačević, Gordana. Primjeri kreativnog rada s djecom u Osnovnoj školi Krasica. Privatna poruka. (22.11.2016.).

4. Kovačević, Gordana. Primjeri kreativnog rada s djecom u Osnovnoj školi Krasica. Privatna poruka. (22.11.2016.).
5. Kovačević, Gordana. Primjeri kreativnog rada s djecom u Osnovnoj školi Krasica. Privatna poruka. (22.11.2016.).
6. Kovačević, Gordana. Primjeri kreativnog rada s djecom u Osnovnoj školi Krasica. Privatna poruka. (22.11.2016.).
7. Šubat, Jelena. Fotografije : Gradska knjižnica Bakar. Privatna poruka (28.11.2016.)
8. Šubat, Jelena. Fotografije : Gradska knjižnica Bakar. Privatna poruka (28.11.2016.)
9. Mobile Montessori. Preuzeto s : <http://www.mobilemontessori.org/> (27.11.2016.)
10. Mobile Montessori. Preuzeto s : <http://www.mobilemontessori.org/> (27.11.2016.)
11. Vlastita fotografija
12. Vlastita fotografija
13. Abeceda. Google Play. Preuzeto s : <https://play.google.com/store/apps/details?id=net.AVDevelopment.abeceda&hl=hr> (27.11.2016.)
14. Svjetleći stol. Astreja Plus. Preuzeto s : <http://www.astrejaplus.hr/proizvodi/senzomotoricki-razvoj-vizualna-percepcija-339> (27.11.2016.)
15. LED panel. Astreja Plus. Preuzeto s : <http://www.astrejaplus.hr/proizvodi/senzomotoricki-razvoj-vizualna-percepcija-339> (27.11.2016.)
16. Magnetni konstruktor. Ida didactica. Preuzeto s : <http://www.idadidacta.hr/magnetni-konstruktor-clics-100-elem-4038> (27.11.2016.)
17. Osobna fotografija
18. 3D Builder aplikacija. Imagination playground. Preuzeto s : <https://www.google.hr/search?q=imagination+playground+3+D+builder>
19. Šubat, Jelena. Fotografije : Gradska knjižnica Bakar. Privatna poruka (28.11.2016.)
20. Animals! Shape puzzles. Google play. Preuzeto s : <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.teachersparadise.animalshapepuzzles> (27.11.2016.)
21. Slagalica Leptir. Ida didactica. Preuzeto s : <http://www.idadidacta.hr/imitativne-i-simbolicke-igre-p68-0-0> (27.11.2016.)
22. Mini mikroskopi. Ida didactica. Preuzeto s : <http://www.idadidacta.hr/easi-scope-mikroskopi-duga-6-kom-3765> (27.11.2016.)

23. Mini mikroskopi. Ida didactica. Preuzeto s : <http://www.idadidacta.hr/easi-scope-mikroskopi-duga-6-kom-3765> (27.11.2016.)